

Sanna Lindqvist
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan YAMK-tutkinto
Sosionomi (YAMK)
Opinnäytetyö, 2019

TURVAKODIN JÄLKEISET AVOPALVELUTARPEET

TIIVISTELMÄ

Sanna Lindqvist
Turvakodin jälkeiset avopalvelutarpeet. 54s.
Marraskuu, 2019
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Arvo- ja yhteisölähtöinen työn kehittäminen

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä eteläsuomalaisen turvakodin kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa turvakodissa asuneiden henkilöiden kokemuksia turvakotijakson jälkeisestä tuesta. Minkälaista tukea turvakotijakson jälkeen on tarvittu ja mistä apua on haettu. Minkälaiset avopalveluiden työmuodot tukevat selviytymistä. Opinnäytetyön aineisto kerättiin verkkokyselyllä ja ryhmähaastattelumuotoisesti asiakasraadissa syyskuussa 2019.

Kyselylomake jakaantuvat seitsemään eri teema-alueeseen: tuen tarve turvakotijakson jälkeen, turvakotijakson jälkeen käytetyt palvelut, kokemukset avun hakemisesta, selviytymistä tukevat työmuodot, teemat ja aiheet, joista tarvitaan tietoa turvakotijakson jälkeen, eron jälkeinen väkivalta ja kokemukset saadusta tuesta. Asiakasraati toteutettiin ryhmäkeskusteluna. Sähköiseen kyselyyn vastasi 6 henkilöä. Sähköisen kyselyn lisäksi järjestettiin asiakasraati, johon osallistui 3 henkilöä.

Opinnäytetyöraportin teoreettinen viitekehys käsittelee lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä, eron jälkeistä väkivaltaa ja lähisuhdeväkivallasta selviytymistä. Tutkimustuloksista nousee esiin, että palveluita on käytetty monipuolisesti turvakotijakson jälkeen. Oikean palvelun löytyminen on koettu ajoittain vaikeana ja raskaana. Vastaajat olisivat kaivanneet eropalveluita väkivaltaisesta suhteesta eronneille. Lisäksi nousi toive matalankynnyksen palveluista ja palvelusta, jossa otetaan vastuu väkivallan uhrin ja uhrin lasten turvakodin jälkeisestä ohjauksesta ja hoidosta. Avun saaminen lapsille oli erityisen tärkeää ja tuloksista nouseekin tarve lapsille suunnatuista palveluista sekä tuki vanhemmuuteen. Tulosten mukaan vertaistukiryhmät työmuotona tukisivat turvakodilta muuttaneen henkilön selviytymistä. Lähes kaikilla vastaajista väkivalta oli jatkunut erosta huolimatta. Vastaajien mukaan tuen tulisi jatkua saumattomana turvakodilta muuttamisen jälkeen ja tuen tulisi olla pitkäkestoista.

Kehittämisehdotuksina on palveluketjun luominen turvakodista muuttaneille henkilöille, aikuisille ja lapsille. Yksinjäämisen ehkäiseminen järjestämällä jälkiseurantaa ja vertaistukiryhmiä. Esitteen laatiminen, jossa on kootusti tiedot eri palveluista.

Asiasanat: lähisuhdeväkivalta, eron jälkeinen väkivalta, selviytyminen

ABSTRACT

Sanna Lindqvist

Clients' needs for outpatient services in a shelter.

54 p.

November, 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Value and Community Based Development of Work

This thesis project was conducted together with a shelter located in Southern Finland. The goal of the project was to survey the experiences regarding the support received after staying at a shelter. What kind of support the person has needed after their stay at the shelter and where they looked for help. What forms of outpatient services best support coping. The material for the thesis was collected using a web-based survey and group interviews in group panel discussions in September 2019.

The questionnaire was divided into seven different themes: the need for support after the client's stay in the shelter, the services used after leaving the shelter, experiences regarding seeking help, the services that help with coping, themes and topics about which client needs information after the safe house period, abuse after a breakup and experiences regarding the support received. The panel of clients took part in a group discussion. 6 people took part in the web-based survey. In addition to the survey, a panel discussion of 3 people was conducted.

The theoretical framework of this thesis deals with domestic abuse as a phenomenon, abuse after a breakup and coping with domestic abuse. Research shows that the services have been widely used after the client's stay at the shelter. Finding the right service has at times been found difficult. The ones who took part in the survey would have needed separation services for those who have left an abusive relationship. There was also a demand for low-threshold services and services that take responsibility for the guidance and treatment of abuse victims and their children after they leave the shelter. Helping children was thought to be especially important and the results highlight the need for services tailored for children as well as parental support. According to the results, the support groups helped clients with coping after their stay in the shelter. With nearly all of the ones who took part in the survey, abuse had continued despite the separation. According to the replies, the support should continue seamlessly after leaving the shelter and the support should be long-term.

Development suggestions include: creating a service network to those who moved out of the shelter, both adults and children. Follow-ups and support groups are needed to prevent people from being left alone. Making a brochure that has all the information about our different services.

Key words: domestic abuse, abuse after separation, coping

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA	6
2.1 Lähisuhdeväkivalta ilmiönä ja tilastoissa	6
2.2 Lähisuhdeväkivallan kustannukset	9
2.3 Lainsäädäntö	9
2.4 Ennaltaehkäisy	13
3 PALVELUT VÄKIVALLAN UHREILLE	14
3.1 Turvakodit.....	14
3.2 Kaupungin, kolmannen sektorin ja yksityisen sektorin yhteistyö	15
3.3 Avopalvelut.....	16
4 VÄKIVALLASTA SELVIYTYMINEN	19
4.1 Irtautuminen väkivaltaisesta suhteesta.....	19
4.2 Väkivallan seuraukset	21
4.3 Vertaistuki ja kokemusasiantuntijuus	22
4.4 Lasten selviytyminen	23
4.5 Vanhemmuus	24
5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	25
5.1 Opinnäytetyön toteutus	26
5.2 Aineiston analysointi	29
5.3 Tutkimuksen validiteetti, reliabiliteetti ja eettisyys.....	30
6 TUTKIMUSTULOKSET	32
6.1 Tuki ja turvallisuuden tunne	32
6.2 Turvakotijakson jälkeinen tuki	33
6.3 Vertaistuki.....	34
6.4 Lasten tuki.....	35
6.5 Vanhemmuus	35
6.6 Oma selviytyminen	36
6.7 Eron jälkeinen väkivalta	38
6.8 Käytetyt palvelut.....	38

7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
8 POHDINTA.....	43
LÄHTEET.....	46
LIITE 1. Yhteydenotto tekstiviestillä	51
LIITE 2. Tutkittavien informoiminen.....	52

1 JOHDANTO

Turvakotitoiminta on alkanut Suomessa 1979. Pian väkivaltatyön käynnistymisen jälkeen havaittiin, ettei pelkkä kriisivaiheen tuki ollut riittävää ja todettiin tarve pidempiaikaiselle tuelle. Kaupungin peruspalveluiden tarjoamaa tukea ei koettu riittäväksi ja väkivaltatyön tunnistamisen, puheeksi ottamisen ja osaamisen osilta havaittiin puutteita. (Ojuri 2001, 7). Peruspalveluiden ongelmaksi on koettu se, ettei kukaan ota täyttä vastuuta väkivallan uhrin kokonaisuudesta. (Väänänen 2011, 110).

Kaikki Suomen turvakodit siirtyivät valtion alaisuuteen 2015, kun laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelujen tuottajalle astui voimaan. Lähisuhde- ja perheväkivaltatyön suunnittelusta ja ohjauksesta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriön tavoitteena on kehittää palvelujärjestelmää tarjoamaan lähisuhde- ja perheväkivallan eri osapuolille palveluja ja tukea asuinpaikasta riippumatta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019). Vuonna 2015 Suomi solmi Istanbulin sopimuksen, jonka tavoitteena on vähentää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Sopimuksen myötä tehtyjen toimenpiteiden toteutumista valvoo GREVIO, jonka Suomea koskeva raportti valmistui syksyllä 2019. Raportissa nousi esiin tarve lisätä matalankynnyksen palveluita, jotka tarjoavat apua väkivallan uhreille ja tukea väkivaltakokemuksista selviytymiseksi. (GREVIO Report 2019, 32.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on monisyinen ongelma ja siitä selviytyminen edellyttää pitkäkestoista tukea. Väkivallan jatkuminen eron jälkeen on tavallista, tällöin puhutaan eron jälkeisestä väkivallasta. Väkivalta vaikuttaa monin tavoin väkivaltaa kokeneen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Perheessä tapahtuva väkivalta vaikuttaa aina myös lapsiin. Lapsuudessa koettu jatkuva pelko ja väkivallan uhka ja väkivaltatilanteiden todistaminen aiheuttavat monenlaisia oireita vaikeuttaen henkilön koko aikuiselämää. (Kaitue, Noponen & Släen 2007, 24.)

Tutkimukset lähisuhdeväkivallasta ja uhreille tarjottavista tukipalveluista ovat lisääntyneet 2000-luvulta lähtien. Kriisityössä selvitetään edelleen harvemmin sitä, mitä tuettavat kokevat tarvitsevansa ja miten annettu apu koetaan. Useasti tätä kysytään vain ammattilaisilta. (Hedrenius & Johansson 2016, 50.) Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa

turvakodin avopalveluiden tarvetta turvakotiasiakkaiden näkökulmasta. Tarkoitukseni on selvittää, minkälaista apua väkivallan uhrin tarvitsevat selviytyäkseen väkivaltakokemuksista, mistä kaupungin ja kolmannen sektorin palveluista he ovat apua hakeneet ja minkälaista tukea he olisivat tarvinneet.

Opinnäytetyön aineisto on kerätty kahdella eri aineistonkeruumenetelmällä; sähköisellä kyselyllä ja asiakasraadissa. Kansalaisraadit tuovat yksilötason tietoa muun muassa palveluiden saatavuudesta ja palveluprosessien ongelmista. (Vartiainen 2009, 181-184.) Sähköinen kysely lähetettiin eräässä eteläsuomalaisessa turvakodissa vuosina 2015-2017 asuneille henkilöille, jotka asuvat kirjoilla kyseisessä kaupungissa. Kaikki sähköisen kyselyn saaneet henkilöt saivat kutsun asiakasraatiin. Opinnäytetyössäni haluan tuoda esille asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa tarjottaviin palveluihin ja asiakkaan kokemuksellisuuden hyödyntämistä kehittämistyössä.

2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA

2.1 Lähisuhdeväkivalta ilmiönä ja tilastoissa

Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikissa uskonnoissa, kulttuureissa ja sosiaaliryhmissä. Yksi yleisimpiä naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja on aviomiehen tai kumppanin naiseen kohdistama väkivalta. WHO:n raportin mukaan suurimman osan lähisuhdeväkivallan taakasta kantavat miesten kaltoinkohtelemat naiset. Tilanne on päinvastainen miehillä, joilla on paljon suurempi todennäköisyys joutua vieraan ihmisen tai tuttavän kuin lähipiiriinsä kuuluvan henkilön väkivallan kohteeksi. Naisjärjestöt ympäri maailman ovat kiinnittäneet huomiota naisiin kohdistuvaan lähisuhdeväkivaltaan. Tämän ansiosta naisiin kohdistuva väkivalta on noussut kansainvälisen huomion kohteeksi. Alun perin sitä on tarkasteltu lähinnä ihmissoikeuskysymyksenä, mutta nykypäivänä lähisuhdeväkivalta nähdään myös vakavana kansanterveysongelmana. (WHO:n-raportti 2005, 109.)

Lähisuhde- ja perheväkivallasta puhutaan silloin, kun henkilö on väkivaltainen nykyistä tai entistä kumppaniaan, lastaan, lähisukulaistaan tai muuta läheistään kohtaan. Väkivalta voi olla fyysistä, seksuaalista tai psyykkistä tai kyse voi olla perustarpeiden tyydyttämisen estämisestä tai laiminlyönnistä. Väkivaltaisissa suhteissa esiintyy monia väkivallan muotoja samaan aikaan ja limittäin. Väkivalta johtaa pahimmillaan fyysiseen tai psyykkiseen vammaan, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kuolemaan. Lähisuhde- ja perheväkivaltaa on myös laiminlyönti ja tekemättä jättäminen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2019a.) Väkivallan luokittelun kautta tulee näkyviin perheväkivallan moniulotteisuus. Kyse on paljon muustakin kuin fyysisestä väkivallasta. Tämän ymmärtäminen on tärkeää väkivallan ehkäisytyön kannalta. (Ojuri 2004, 22.)

Lähisuhde- ja perheväkivalta on usein toistuvaa ja pahenevaa. Väkivalta on lämmön ja rakkauden ja toisaalta uhkailun ja fyysisen väkivallan jaksottaista vaihtelua. Väkivallan tekijä alistaa ja kontrolloi. Väkivalta aiheuttaa uhrissa lamaantumista ja riippuvuutta väkivallan tekijästä. Väkivallan uhri luopuu hiljalleen omista tarpeistaan ja toimintakyky heikkenee, jonka vuoksi asiasta kertominen viranomaisille on vaikeaa. Väkivaltaan liittyvän häpeän ja syyllisyyden vuoksi avun hakeminen on usein vaikeaa. Väkivallan uhri

tarvitsee apua pystyäkseen hahmottamaan tilanteensa. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksat 2019, 6-7.)

Piispan (2001) mukaan parisuhdeväkivalta tulee huonosti näkyväksi tilastoissa. Väkivallan puheeksi otto koetaan usein vaikeaksi häpeän, pelon ja syyllisyyden vuoksi. Terveyden- ja sosiaalialan ammattilaisilla ei ole aina osaamista väkivallan tunnistamiseen tai rohkeutta puheeksi ottoon. Tämän vuoksi väkivaltaongelma jää usein käsittelemättä tai muiden ongelmien varjoon. Tämän vuoksi väkivalta ei tule näkyväksi myöskään näy tilastoissa. Tilastotiedon saaminen väkivallasta on tärkeää, kun halutaan perustella palveluiden tarvetta ja kehittää palveluita. (Piispa 2002, 15.) Perheväkivalta jää usein näkymättömäksi myös oikeusjärjestelmässä. Niemi-Kiesiläisen (2004) mukaan valtaosa perheväkivallasta on piilorikollisuutta ja huomattava osa poliisin tietoon tulleesta parisuhdeväkivallasta ei etene tuomioistuimiin. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 21.)

Suomessa kuten muuallakin maailmassa parisuhdetappokuolleisuus eroamassa olevilla tai vastaeroneilla naisilla oli ainakin kymmenkertainen verrattuna parisuhteessa elävien naisten kuolleisuuteen vuosina 2003–2009. (Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012, 24.) Suomessa kuolee vuosittain yli 20 naista väkivallan uhreina. Yli 20 000 naista elää väkivaltaisessa parisuhteessa, jossa he ovat olleet väkivallan uhreja jo vuosia. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 19). Myös WHO:n raportin mukaan parisuhdeväkivalta selittää merkittävän osan henkirikosten aiheuttamista naisten kuolemantapauksista. Australiassa, EteläAfrikassa, Israelissa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten mukaan 40-70 %:ssa tapauksista surmaajana oli naisen aviomies tai miesystävä. (WHO-raportti 2005, 114.) Viranomaisten on tärkeää tunnistaa tämä riski ja kartoittaa eroa suunnittelevalta pariskunnilta tai parisuhteen ongelmien vuoksi apua hakevilta, onko parisuhteessa väkivaltaa. Tähän on kehitetty erilaisia väkivallan kartoituksen menetelmiä sekä riskinarvioinnin menetelmiä. (Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012, 24.)

Yli puolet henkirikoksista on miesten keskinäistä väkivaltaa (61 %). Toiseksi yleisin henkirikostyyppi on parisuhdekumppanin tai entisen kumppanin surmaama nainen (16 %). Nainen joutuu kumppaninsa surmaamaksi kolme kertaa miehiä useammin. Poliisin tietoon tullut perheväkivalta on pääasiallisesti miesten tekemää. Pahoinpitelyistä noin joka kymmenes tapahtuu perheen sisällä ja uhrina on kolmessa neljästä tapauksesta nainen.

Poliisin tietoon tullut rikollisuus tuo esille vain osan kaikesta väkivallasta ja piiloon jäävän väkivallan osuus on suuri. Varsinkin kodeissa tapahtuva väkivalta ja lievä väkivalta jäävät piiloon. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Naisten kokemaa väkivaltaa on kartoitettu kahdessa haastattelututkimuksessa vuosina 1998 ja 2006 ja miesten uhrikokemuksia yhdessä kyselytutkimuksessa vuonna 2010. Uhritutkimukset antavat tietoa myös siitä väkivallasta, joka ei näy viranomaisille. Miesten kokema perheväkivalta on lisääntynyt 2000-luvulla, joka tutkijoiden mukaan selittyy sillä, että miehet puhuvat rohkeammin väkivaltakokemuksistaan. Miesten kokema väkivalta on suurelta osin vapaa-ajanviettoon liittyvää katu- ja ravintolaväkivaltaa, ja on suhteessa ikään. Miesten riski joutua väkivallan uhriksi pienenee iän myötä, mutta naisilla riski ei vähene yhtä jyrkästi. Naiset kokevat väkivaltaa miehiä enemmän kodeissa ja työpaikoilla. Naisilla tapahtumakertoja on kuitenkin useampia ja naisiin kohdistunut väkivalta oli sekä fyysisiltä että psyykkisiltä seurauksiltaan vakavampaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Viimeisimmän naisuhritutkimuksen mukaan noin joka viides nainen oli kokenut puolison väkivaltaa tai uhkailua joskus nykyisen parisuhteen aikana. Noin puolelle oli aiheutunut väkivallasta fyysisiä seurauksia, mustelmia ja ruhjeita, ja sen lisäksi kaksi kolmesta saivat väkivallan seurauksena psyykkisiä oireita kuten pelkoa, masennusta, itsetunnon laskua, häpeää tai vihaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.) Noin puolet lähisuhdeväkivallasta oli nykyisen puolison tekemää ja neljännes entisen puolison tai kumppanin tekemää. Joka neljännes tekijä oli muu perheenjäsen. Naisuhritutkimuksen mukaan parisuhteessa tapahtuneessa väkivallassa on pieniä muutoksia. Nykyisessä parisuhteessa tapahtuva väkivalta on hieman vähentynyt pitkän ajan kuluessa, kun taas entisessä parisuhteessa väkivaltaa kokeneiden määrä on kasvanut. Entisen puolison väkivaltaa kokeneita naisia oli lähes 70 000 enemmän kuin vuonna 1997. (Piispa 2011, 17.)

Väkivalta ei aina pääty parisuhteen päätyttyä. Noin puolet väkivaltaisesti parisuhteessa käyttäytyneistä miehistä käytti väkivaltaa tai käyttäytyi häiritsevästi eron jälkeen. Vainon ja häirinnän jatkuminen parisuhteen päättymisen jälkeen on tavallista. (Piispa 2011, 18.) Oikarisen (2008) pro gradu- tutkielmasta nousee myös esille se, ettei väkivalta lopu eron ja tuen tarve jatkuu eron jälkeen. (Oikarinen 2008, 149.) Väkivaltaisesta puolisosasta eronneet naiset joutuvat pitämään yhteyttä entiseen mieheen, jos heillä on yhteisiä lapsia. Tätä

kautta väkivalta voi jatkua erilaisena häirintänä lasten kautta, johon tulisi Piispan mukaan kiinnittää entistä enemmän huomiota. (Piispa 2011, 18.) Väänänen tuo esille myös eron jälkeisen väkivallan ja häirinnän muotoja. Tällöin tulisin arvioida asiakkaan väkivallan uhkan uusiutumiseriskä. (Väänänen 2011, 113.)

2.2 Lähisuhdeväkivallan kustannukset

Lähisuhdeväkivallasta aiheutuvia kustannuksia on arvioitu Suomessa viimeksi vuonna 2000. Uutta arviota on alettu laatimaan 2018. Vuonna 2000 naisiin kohdistuvan väkivallan välittömät kustannukset olivat vuosittain noin 50 miljoonaa euroa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b). Väkivallan seurausten hoitaminen vaatii pitkäkestoista panostamista asiakkaan tilanteeseen ja tulee siten kalliiksi kunnille ja valtiolle. Heiskasen ja Piispan tekemän selvityksen mukaan, naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset vuositasolla olivat 91 miljoonaa euroa. Keskipokoisessa kaupungissa tämä tarkoittaa 103 000 euron kustannuksia yhden kuukauden aikana. Kustannuksissa on otettu huomioon välilliset ja välittömät kustannukset. Välittömiä kustannuksia tulee avo- ja sairaalahoidosta, lääkekuluista, turvakoti-, terapia-, ja kriisipalveluista, poliisin toiminnasta sekä oikeudenkäynti- ja vankilakuluista. Välillisiä kuluja taas ovat työpanoksen menetykset sairaaloina ja psyykkisten ongelmien hoitona, noin 60-100 miljoonaa euroa vuodessa. (Heiskanen & Piispa 2000, 33-35.) WHO:n raportin (2005) mukaan perhe- ja seksuaalisen väkivallan uhreilla on elämänsä aikana enemmän terveysongelmia, huomattavasti suuremmat terveystilanteet ja enemmän poliklinikkakäyntejä kuin niillä, jotka eivät ole kärsineet väkivallasta. Nämä kustannukset kasvattavat merkittävästi terveydenhuollon vuosittaisia menoja. (WHO-raportti, 2005, 31.)

2.3 Lainsäädäntö

Turvakoti- ja väkivaltatyön palveluita ohjaavia lakeja ja säädöksiä ovat Istanbulin sopimus, Sosiaalihuoltolaki, Rikoslaki, Laki lähestymiskiellosta, Lastensuojelulaki, Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.) Vuonna 2014 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain tarkoituksena on turvata riittävät palvelut sekä edistää kunnan ja eri toimijoiden yhteistyötä. Lähisuhde-

ja perheväkivaltaa käsittelevässä sosiaalihuoltolain 11 momentissa korostetaan, että sosiaalipalveluissa tulee tarjota tukea lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen. (Finlex 2014.)

Rikoslakiin on viime vuosina tehty useita muutoksia koskien lähisuhdeväkivaltaa ja seksuaalista väkivaltaa. Tammikuun 2011 alussa tuli voimaan rikoslain 21 luvun 16 momentin muutos, jonka seurauksena lievä pahoinpitely lähisuhteessa muuttui yleisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Kesäkuun 2011 alussa tuli rikoslakiin muutos, jonka perusteella sukupuoliyhteys puolustuskyvyttömän henkilön kanssa määritellään raiskaukseksi riippumatta siitä, onko puolustuskyvyttömyys itse aiheutettu tai onko se tilapäistä vai pysyväisluontoista. Viimeisin uudistus koskee vainoamisen kriminalisointia. (Edilex 2014.)

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti tammikuussa 2012 käynnistää selvityksen perhesurmien ja vanhempien tekemien omien lasten surmien taustoista. Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012 julkaistiin elokuussa 2012. Tämän selvityksen myötä sisäministeriön kokosi työryhmän selvittämään viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Työryhmän tehtäväksi asetettiin selvittää viranomaisten ja muiden toimijoiden tiedonvaihtoa koskeva lainsäädäntö ja siihen liittyvät käytännön haasteet huomioiden toimijoiden ja asiakkaan oikeusturva. (Edilex 2014.)

Perhe- ja lastensurmia tutkinut työryhmä yhtyi ajatukseen, joka syntyi sosiaalihuoltolain (2014) kokonaisuudistuksen yhteydessä siitä, että kunnan järjestämisvastuulle säädettäisiin lähisuhde- ja perheväkivallan erityissosiaalipalvelut ja tukitoimet. Tämä selkeyttäisi viranomaisten välistä tehtävien jakoa ja tietojen luovutusta ja saantia koskevien säännösten soveltamista. Tätä kautta se edistäisi perhesurmien ja -väkivallan ehkäisyn ja estämisen mahdollisuuksia. (Edilex 2014.)

Istanbulin sopimus on yksi Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Se hyväksyttiin yleisesti 2011 ja astui voimaan virallisesti 1.8.2014. Suomessa se hyväksyttiin 2015. Istanbulin sopimuksen tavoitteena on ehkäistä ja poistaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja lähisuhdeväkivaltaa, suojella väkivaltaa kohdanneita ja tarjota heille tukipalveluita. Yksi sopimuksen tavoitteista on saattaa väkivallan tekijät vastuuseen teoistaan. Istanbulin sopimuksella

halutaan korostaa naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja viranomaisten ja järjestöjen yhteistyötä väkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. (Ihmisoikeudet 2019.)

Istanbulin sopimuksessa määritellään tarkasti rikokset, joiden on oltava syytteenalaisia kansallisessa lainsäädännössä. Se sisältää määräyksiä, jotka koskevat muun muassa ruumiillista ja henkistä väkivaltaa, vainoamista, seksuaalista väkivaltaa ja raiskauksia, seksuaalista häirintää, naisten sukuelinten silpomista, pakotettua raskauden keskeyttämistä ja pakkosterilointia sekä pakkoavioliittoja. Sopimusmääräysten täytäntöönpanoa seuraa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä GREVIO, Group of experts on actions against violence against women and domestic violence. (Ihmisoikeudet 2019.)

Suomi on saanut useita huomautuksia kansainvälisiltä ihmisoikeuksien valvontaelimiltä naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä. CEDAW-komitea (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) on kiinnittänyt jo 2000-luvun alusta saakka huomiota naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyyteen Suomessa. CEDAW-komitean antamassa raportissa 2008 kiinnitettiin huomiota perheväkivallan uhreina kuolleiden naisten korkeaan lukumäärään, naisten seksuaaliseen häirintään, sekä maahanmuuttajanaisten ja romaninaisten kokemaan väkivaltaan Suomessa. Komitea esitti huolensa siitä, että naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntapolitiikassa käytetään sukupuolineutraalia kieltä, mistä tulee vaikutelma, että väkivallan vaikutusta naisen elämään ja siihen liittyvään syrjäytymiseen ei pidetä vakavana uhkana. Komitea esitti huolensa myös sovittelumenettelyn käytöstä perheväkivaltatapauksissa. CEDAW-komitea kehotti myös varmistamaan, että tarjolla on riittävä määrä turvakoteja ja niille on osoitettu riittävät taloudelliset resurssit. (Edilex 2014.)

Sosiaali- ja terveysministeriön Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018–2021, sisältää yhteensä 46 toimenpidettä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja uhrien auttamiseksi. Nämä toimenpiteet kohdistuvat eri hallinnonaloille. Toimenpiteet rakentuvat vuosina 2010–2015 toteutetun Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen ohjelman jatkoksi, jossa Naisjärjestön Keskusliitto NAPE yhdessä järjestökentän kanssa kokosivat näkemyksensä siitä, mikä on kiireellisintä Istanbulin sopimuksen toimeenpanon kannalta Suomessa vuosina 2018–2021. Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä on Suomessa vahvat perinteet, ja järjestöt ovat olleet mukana usean artikkelin toimeenpanossa.

Toimenpiteet käynnistyivät pääosin vuonna 2018. Naisjärjestön keskusliitto seuraa toimeenpanosuunnitelman toteutumista vuosittain ja täydentää sitä tarvittaessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017a.)

Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman 2018-2021 artiklan 20 kohdassa kehoitetaan toteuttamaan tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että uhrien saatavilla on palveluja, jotka tukevat toipumista väkivallasta. Näitä palveluja ovat oikeudellinen ja psykologinen neuvonta, taloudellinen apu, asumisjärjestelyt, koulutus ja avustaminen työnsaannissa. Lisäksi varmistetaan, että väkivallan uhrien saatavilla on riittävästi terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja. Näissä palveluissa on varmistettava riittävät resurssit sekä koulutettu henkilöstö. Kuntia tuetaan verkostoimaan järjestämistä vastaavallaan olevat väkivallan uhrien yleiset tukipalvelut hyödyntäen paikallisia yhteistyökumppaneita kolmannen sektorin kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017a, 21.)

GREVIO julkaisi ensimmäisen Suomea koskevan raporttinsa 2.9.2019. Raportissa arvioidaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Istanbulin sopimus) täytäntöönpanoa Suomessa. Suomi sai tunnustusta monista toteutuneista ja meneillään olevista toimenpiteistä. GREVIO pitää Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman (2018-2021) hyväksymistä osoituksena poliittisesta tahdosta. Tunnustusta tuli Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) sekä maksuttoman puhelinpalvelun, Nollalinjan perustamisesta. Yleisesti Suomessa on lisätty väkivallan uhreille tarjottavia palvelujen. (Valtioneuvosto 2019.)

GREVION mukaan huomiota tulee edelleen kiinnittää ammattilaisten kouluttamiseen, jotta kaikkiin naisiin kohdistuvan väkivallan muotoihin sekä lähestymiskiellon määräämiseen osataan reagoida riittävästi. Lasten asemaan tulee edelleen kiinnittää huomiota. GREVION mukaan parannusta vaativia asioita ovat muun muassa sukupuolittuneen näkökulman vahvistamisen, syrjinnänkiellon noudattamisen ja uhrikeskeisen näkökulman yleissopimuksen täytäntöönpanossa. Suomessa on varmistettava riittävät resurssit naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiselle työlle ja tukea järjestöjä työssään sekä ryhtyä toimenpiteisiin muun muassa tiedon keräämiseksi ja uhrien tukemisen varmistamiseksi. (Valtioneuvosto 2019.)

2.4 Ennaltaehkäisy

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa väkivaltatyön suunnittelusta ja ohjauksesta. Ministeriön tavoitteena on valtakunnallisen palvelujärjestelmän kehittäminen niin, että ennaltaehkäiseviä työmuotoja ja lähisuhdeväkivallan eri osapuolille tarjottavia palveluja ja tukea saisi asuinpaikasta riippumatta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Palvelujen järjestämistä vastuu on siirtymässä osana sote-uudistusta kunnalta maakunnalle. Lähisuhdeväkivallan ehkäisytöön tulee sisältyä kuntien ja maakuntien hyvinvointistrategioihin ja vaikuttavuutta on seurattava. Lähisuhdeväkivallan vastainen työ vaatii maakunnallista väkivaltatyön koordinaattoria. Jokaisessa kunnassa ja tulevaisuudessa myös maakunnassa tulee olla väkivallan ehkäisytöön koordinaattori, joka huolehtii poikkihallinnollisen ja moniammatillisen työn toimivuudesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sivistystoimen henkilökunnan tulee tuntea kuntansa toimintatavat lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019c.)

Koko lähipiiri altistuu väkivallan vaikutuksille. On selvää, että ehkäisevä väkivaltatyö säästää yhteiskunnan varoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019c.) Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytöillä on mahdollista ehkäistä fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen kohdistuvia haittoja ja näin säästää sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksissa. Lapsuudessa koettu väkivalta altistaa väkivaltaisiin parisuhteisiin aikuisiällä ja lisää riskiä antisosiaalisuuteen. Väkivallan periytymiseen sukupolvelta toiselle on saatava ehkäisytöä. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset 2019, 6, 11.) Kotasen (2013) mukaan auttamisen ja puuttumisen lähtökohdat tulisi miettiä sekä väkivallan uhrien että tekijöiden näkökulmasta. Valtion ja kuntien auttamisvastuut tulisi ilmaista mahdollisimman selvästi lainsäädännön tasolla. Väkivallasta aiheutuvat hoitokustannukset tulevat kuitenkin ennaltaehkäisyä kalliimmaksi. (Kotaniemi 2013, 173.)

WHO:n raportissa tulee esille eri sektorien yhteistyön merkitys väkivallan ehkäisyssä. Valtakunnallisen tason toimiin kuuluvat naisen aseman parantaminen, asianmukaisten menettelytapojen ja lakien aikaansaaminen. Monissa sekä teollisuus- että kehitysmaissa on perustettu erilaisia työryhmiä kehittämään ja toteuttamaan kansallisia toimintasuunnitelmia, joilla on selkeät tavoitteet, vastuunjaot, aikataulut ja rahoitus. Kansalliset toimet ovat kuitenkin riittämättömiä yksinään. WHO:n raportista nousee esiin, että edelleen teollisuusmaissa, joissa parisuhdeväkivaltaa vastustavat liikkeet ovat toimineet yli

neljännesvuosisadan ajan, väkivaltaisesti kohdellun naisen käytettävissä olevat vaihtoehdot ja viranomaisten suhtautuminen vaihtelevat yhä suuresti paikkakuntakohtaisesti. Tulevaisuudessa työskentelyssä tulee edelleen kohdistaa huomiota lapsiin ja nuoriin, naisten ja tyttöjen voimavarojen vahvistamiseen, uhrien tarpeiden vastaamiseen, rangaistusten kiristämiseen sekä miesten saamiseen mukaan väkivallan vastaiseen työhön. (WHO:n raportti 2005, 135-137.)

Varhainen puuttuminen edellyttää laajaa sekä julkisen että yksityisen sektorin toimijoiden yhteistyötä. WHO:n raportin mukaan kansanterveystyössä on saavutettu viime vuosikymmeninä merkittäviä edistysaskelia. Erityisesti on pystytty laskemaan monien lastentautien aiheuttamaa kuolleisuutta. Kansanterveystyö on kuitenkin epäonnistunut, jos lapsemme pelastetaan taudeilta, mutta heidän sallitaan menehtyä pahoinpitelyn uhreina tai myöhemmin parisuhdeväkivallan tai itsemurhan uhreina. (WHO:n raportti 2005, 11.)

3 PALVELUT VÄKIVALLAN UHREILLE

3.1 Turvakodit

Turvakotipalvelujen kansallisten laatusuosituksen mukaan lähisuhdeväkivallan vastainen työ sisältää ennaltaehkäisevää työtä, akuuttia kriisiapua, pitkäkestoista apua. Apua on tarjottava kriisin eri vaiheissa asiakkaiden tarpeiden mukaan. Apu voi olla ympärivuorokautista tukea tai asiakasta voidaan auttaa tukien ja neuvoen avopalveluna. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset 2019, 5-6.)

Suomessa turvakotipalvelut ovat valtion rahoittamia ja laissa määriteltyjä erityispalveluita. Vuonna 2019 Suomessa toimi yhteensä 28 turvakotia, tarjoten yhteensä 202 turvakotipaikkaa. Asiakasmäärät turvakodeissa ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2015. Asiakasmäärien nousuun uskotaan vaikuttavan turvakotipaikkojen lisääntyminen ja turvakotiin pääsyn helpottaminen, ei niinkään lähisuhdeväkivallan lisääntymisestä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019a.) Turvakotipalvelujen tavoitteena on uhrin turvallisuuden

takaaminen, väkivaltakierteen katkaiseminen ja sen aiheuttamien kriisien ja muiden ongelmien hoitaminen. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksat 2019, 5-6.)

3.2 Kaupungin, kolmannen sektorin ja yksityisen sektorin yhteistyö

Heiskasen ja Piispan (2002) tekemän selvityksen mukaan viranomaistoiminta kunnissa on sektoroitunutta. Oman sektorin näkökulma vaikuttaa siihen, millaista väkivaltaa eri palveluissa tulee esiin ja minkälaisiin ongelmiin asiakasta tavatessa kiinnitetään huomiota. Useat viranomaiset hoitavat asiakkaan ongelmia samanaikaisesti. Parantamalla yhteistyötä eri viranomaistahojen välillä väkivaltaongelma olisi mahdollista tunnistaa aikaisemmassa vaiheessa ja tarjota oikea-aikaista apua. (Heiskanen&Piispa, 2002, 3.)

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto julkaisivat vuonna 2008 ensimmäiset suositukset lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn. Suositusten mukaan väkivallan uhri tarvitsee usein pitkäkestoista tukea sekä yksilö- tai ryhmämuotoista terapiaa väkivaltakokemuksista selviytymiseksi. Tuki tulisi järjestää sosiaali- ja terveystoimen, seurakuntien tai järjestöjen yhteistyönä. Lisäksi ministeriö suositteli parantamaan kansalaisjärjestöjen, seurakuntien ja viranomaisten yhteistyötä väkivallan torjunnassa. Sosiaali- ja terveysministeriön suositusten mukaan kunnat määrittelevät itse, kuka väkivallan ehkäisyytöstä vastaa ja kuka sitä koordinoi. Väkivallan uhreille tulisi tarjota akuutin kriisituen lisäksi tarpeen mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalveluja ja pitkäkestoista tukea. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008.)

Ewaldsin (2005) mukaan väkivallan uhrit tarvitsevat luottamuksellista ja lyhyessä ajassa järjestyvää matalan kynnyksen palvelua. Väkivallan traumatisoimille ihmisille on tarjottava pitkäaikaista tukea ja terapiaa, jotka auttavat vähentämään väkivallan uusiutumiseriskiä ja väkivallan psyykkisiä vaikutuksia. Pitkäkestoisen tuen paikkana voivat toimia esimerkiksi avoimet ryhmät väkivaltaa kokeneille. Kunnilla on vastuu palveluiden järjestämisestä sekä kuntien itse tuottamissa että muualta, kuten yksityisiltä palveluntuottajilta, hankkimissa palveluissa. (Ewalds 2005, 20).

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi 2012 Jyväskylän yliopiston sosiaalityön yksikölle toimeksiannon selvittää lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneille naisille tarjottavia

palveluita. Selvityksessä nousi esiin, että kriisitukea on saatavilla, vaikkakin paikkoja on edelleen liian vähän. Puutteita nähtiin tukihenkilötoiminnan ja vertaistuen osalta. Keskeistä tuloksissa oli se, että palveluiden saatavuudessa on merkittäviä alueellisia eroja. Erityisesti pienissä kunnissa palveluita on saatavilla vähän. Isoissa kunnissa ongelmana on taas se, että kysyntää on paljon ja palveluihin pääsyä joutuu odottamaan. (Mäkeläinen ym. 2012, 3.)

Mäkeläisen ym. (2012) mukaan lähisuhdeväkivaltaan liittyvän ammatillisen osaamisen tasot vaihtelevat valtakunnallisesti. Lähisuhdeväkivallan uhrien palveluja tuottavat suurelta osin järjestöt. Väkivaltatyön kehittäminen vaatii moniammatillista yhteistyötä, palvelujen linkittämistä ja tiedon kulkua eri toimijoiden välillä. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden toimijoiden vastuista väkivaltaongelman hoitamisessa on sovittava selkeästi. Muuten se jää helposti hoitamatta muiden ilmiöiden taustalla. (Mäkeläinen ym. 2012, 11.)

Mäkeläinen ym. (2012) tuovat esiin, että olemassa olevien palvelujen jatkuvuuden turvaaminen ja toimintamuotojen kehittäminen on tärkeää lähisuhdeväkivallan uusiutumisen ehkäisemisessä. Mäkeläisen ym. (2012) tekemän tutkimuksen mukaan vertaisryhmien järjestäminen turvakodissa olon aikana koettiin erittäin tärkeäksi niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin näkökulmasta. Tutkimuksessa nousi esiin, että palveluverkoston koordinointi ja tiedonkulku eri toimijoiden välillä ovat väkivaltatyössä ja palvelujen kehittämisessä merkittäviä ongelmia. Kuntien työntekijöillä ei ole aina tietoa oman kunnan alueella tarjolla olevista palveluista väkivallan uhreille. (Mäkeläinen ym. 2012, 42.)

3.3 Avopalvelut

Väkivaltatyön avopalvelut tarjoavat tukea turvakodin jälkeen tai jos on kokenut väkivaltaa tai väkivallan uhkaa, mutta ei ole tarvetta turvakotiasumiselle. Avopalvelu voi olla puhelinneuvontaa, keskusteluapua väkivaltatyön ammattilaisen kanssa tai vertaisryhmätoimintaa. Avopalvelut tarjoavat tarvittaessa pitkäaikaista tukea. Avopalveluissa työntekijällä on väkivaltatyön erityisosaamista. Palveluiden tarkoituksena on arvioida kokonaisvaltaisesti asiakkaan turvallisuus ja avun ja tuen tarve. Palveluiden koordinointi avun

vastaanottamiseksi ja palveluketjun toimivuuden varmistamiseksi kuuluvat avopalvelutyöhön. (Ensi- ja turvakotien liitto 2019.)

Avopalveluiden tarjonta vaihtelevat eri kaupunkien välillä paljon. Avopalvelut voivat vaihdella monipuolisista palveluista pelkkään puhelinsoittoon asiakkaan muutettua turvakodilta. (Laine 2010, 15). Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suosituksissa suositellaan erityisosaamisen keskittämistä siten, että asiakas pääsisi suoraan väkivallan ehkäisytyöhön erikoistuneeseen palveluun. Nykyisten palvelujen hajanaisuus ja puutteet vaikeuttavat avun saantia. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2008, 24.)

Suomea koskevassa GREVIO raportissa (2019) tuodaan esiin matalankynnyksen palveluiden tarve ja alueelliset eroavaisuudet palveluiden tarjonnassa. GREVIO raportin mukaan Suomesta puuttuu edelleen matalankynnyksen paikkoja, joissa väkivallan uhrin, aikuisten ja lapset, saivat lyhyt- sekä pitkäkestoista tukea tilanteeseensa. Tällaiset väkivaltatyöhön erikoituneiden avopalveluiden tulisi tarjota väkivaltatyön ammattilaisen palveluita. Apu tulisi olla ohjausta ja neuvontaa, oikeudellista apua, käytännön tukea ja tarvittaessa palveluohjausta eri sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä poliisille. Tämänkaltaisten palveluiden kehittäminen ehkäisisi asiakkaiden pallottelua palveluiden välillä, joka lisää väkivallan uhrin kuormitusta. (GREVIO Report 2019, 32.)

Nykyisen lain puolesta kaikki väkivallan uhrin ovat samassa asemassa saadessaan turvakotipalveluita ilman että se olisi kytköksissä kunnan rahatilanteeseen. Kuntia on veloitettu kartoittamaan ja lisäämään avopalveluita, mutta avopalveluiden tarjonnassa on vielä eroja kuntien välillä. Laineen mukaan monimuotoiset avopalvelut olisi mielekästä koota yhteen avopalveluyksikköön. Avopalveluiden toteutus samoissa tiloissa turvakotien kanssa on mielekästä asiakkaan näkökulmasta ja palveluketjun toimivuuden näkökulmasta. (Laine 2010, 15). Saumattoman yhteistyön merkitys nostetaan esiin myös turvakotipalvelujen kansallisissa laatusuosituksissa. Laatusuosituksissa tuodaan esille, että turvakotipalvelut ja avopalvelut olisi hyödyllistä kytkeä yhteen, jotta työskentelyn jatkuminen toteutuisi paremmin ja palvelut olisivat helposti saatavilla. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset 2013, 31.)

Väänänen (2011) tuo esille, että väkivaltakokemuksista selviytymiseen tarvitaan useasti yksilöllistä ja pitkäkestoista tukea. Väkivaltaa kokenut henkilö hyötyy oikea-aikaisesta

ammattiavusta. Julkisen sektorin tarjoama apu ei ole riittävää. Väänänen mukaan kunnallisen puolen ongelmana on se, ettei yksikään taho ota vastuuta väkivaltaa kokeneen henkilön selviytymisen kokonaisprosessista eikä julkisella sektorilla ole vakiintuneita toimintatapoja väkivallan uhrin auttamiseksi. Väkivallan uhrin voi olla vaikeaa saada apu selviytyäkseen arjessa turvakotijakson jälkeen. (Väänänen 2011, 110.)

Selvityksessä perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003-2012 todettiin puutteita väkivallan käsittelyssä ja todettiin tarve erityisosaamiselle. Selvityksen mukaan palvelujärjestelmä ei tällä hetkellä kykene vastaamaan väkivaltaa kokeneiden avun tarpeeseen. Palveluiden järjestämisen tulee olla kunnan vastuulla, ja valtion on taattava niiden perusrahoitus. (Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003-2012, 25.)

Paavilainen & Pösön (2003) mukaan moniammatillisia palveluita on pidetty tärkeinä pitkän ajan kuluessa syntyneiden vaativien ongelmien ratkaisemisessa. Yleisesti on ajateltu, että yhden yksittäisen alan asiantuntemus ei riitä. Moniammatillinen toiminta vaatii kuitenkin palveluita ja ammattilaisia, jotka ovat erikoistuneet tiettyyn problematiikkaan. Väkivaltakokemukset haastavat ammattilaisia palvelemaan asiakkaita yli sektorirajojen. Paavilainen & Pösön (2003) mukaan väkivalta ilmiönä on sellainen, ettei sitä voi yrittää pilkkoa sosiaali- ja terveydenhuollon byrokraatian ehtoihin. Väkivalta-problematiikka on moniulotteista ja sen vuoksi vaatii terveys- ja sosiaalihuollon ammattilaisilta moniammatillista asiantuntijuutta ja byrokraattisten esteiden poistamista. Väkivaltatyön osaamisen lisäksi on tärkeää, että kunnan peruspalveluiden kriisi- ja terapiapalvelut olisivat riittävät. Vain harvat toimipaikat tarjoavat asiakkaille yksilö- tai ryhmäterapiaa. Turvakodit tarjoavat kriisiapua eivätkä ole terapiayksikköjä. Yleensä asiakas ohjataan terapiapalveluihin esimerkiksi perheneuvolaan. (Paavilainen & Pösö 2003, 89.)

Laineen (2010) mukaan ammattilaiset tarvitsevat väkivaltaproblematiikan ymmärtämisen lisäksi palvelujärjestelmä osaamista, jotta väkivallan uhrit osataan ohjata oikeaan palveluun. Aina näitä palveluja ei ole saatavilla tai työntekijöillä ei ole lähisuhde- ja perheväkivallan uhrien auttamisessa tarvittavaa erityisosaamista. Asiakas voi esimerkiksi joutua jonottamaan perheneuvolaan tai lastenpsykiatriaan useita kuukausia. (Laine 2010, 14-16.)

Integroidusta työmallista puhutaan silloin, kun palveluja tarjotaan lähisuhdeväkivallan kokijoille, näkijöille ja tekijöille. Tällöin nais-, lapsi- ja miestyöntekijät tekevät

yhteistyötä. (Säävälä & Nyqvist 2006, 42). Integroidussa työmallissa yhdistyvät erilaiset työskentelyä ohjaavat viitekehykset toimivaksi kokonaisuudeksi. (Laine 2010, 14).

Lasten kanssa työskentely on tärkeä osa turvakodeissa ja avopalveluissa tehtävää työtä. Väkivaltaa kokenut lapsi tarvitsee apua samalla tavalla kuin aikuinen, oltuaan itse joko väkivallan kohteena tai sivustaseuraajana. Avopalveluissa lapsia tuetaan yksilöllisesti sekä kriisivaiheessa että pitkäkestoisesti. Väkivaltaa kokeneita ja sille altistuneita lapsia tuetaan vahvistamalla lasten omia selviytymiskeinoja. Lasten tarpeiden näkyväksi tekeminen vanhemmille on tärkeää. (Ensi- ja turvakotien liitto 2017.)

4 VÄKIVALLASTA SELVIITYMINEN

4.1 Irtautuminen väkivaltaisesta suhteesta

Väkivaltaisesta suhteesta lähteminen on aina prosessi ja ero ei tapahdu hetkessä. On tavallista lähteä ja palata useita kertoja ennen kuin lopullinen päätös syntyy. (WHO-raportti 2005,118.) Hetkittäiset pilkahdukset kunnioituksesta, lämmöstä ja arvostuksesta pitävät suhdetta kasassa ja toivetta muutoksesta. (Notko 2011, 214.) Irtautumisen prosessi sisältää tosiasioiden kieltämisen, itsesyytöksiä ja kärsimyksen jaksoja ennen lopullista eroa. Irtautumiseen liittyvän vaikean prosessin ymmärtäminen on tärkeää ja se auttaa ympärillä olevia suhtautumaan ymmärtäväisemmin ja vähemmän tuomitsevasti heihin, jotka palaavat väkivaltaisiin suhteisiin. Väkivallan uhrit ovat usein emotionaalisesti kiinnittyneitä ja taloudellisesti riippuvaisia väkivallantekijästä. Väkivallan dynamiikkaan ymmärtäminen on tärkeää. Väkivaltaisesta suhteesta lähteminen ei vielä kuitenkaan takaa turvallisuutta. WHO:n raportin (2005) mukaan väkivalta voi jatkua ja jopa kiihtyä naisen jätettyä kumppaninsa. Australiassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa merkittävä osa naisten murhista tapahtuu juuri naisen yrittäessä irrottautua kumppanistaan. (WHO-raportti 2005,118.) Ammattiapuun turvautuminen on Väänänen (2011) mukaan tärkeää eron hetkellä. (Väänänen 2011, 117-124.)

Eron jälkeen on mahdollisuus alkaa rakentaa ja ylläpitämään suhteita ystäviin ja sukulaisiin, mutta tässä jälleenrakennustyössä tarvitaan Väänänen mukaan usein ammattilaisten

tukea. (Väänänen 2011, 117-124.) Piispan (2011) mukaan henkisen tuen lisäksi väkivallan uhri tarvitsee apua sosiaalisten, taloudellisten ja oikeudellisten asioiden ratkaisemiseen. Oikeanlaisilla palveluilla tulisi tavoittaa ne henkilöt, jotka tarvitsevat apua perheväkivallan seurauksista selviytymiseen. (Piispa 2011, 24-27.)

Väkivallan uhrille on tärkeää kertoa väkivallan ilmiöistä ja seurauksista. On tärkeää painottaa, että vastuu väkivallasta kuuluu tekijälle. Väkivallan uhrin ei aina ymmärrä olleensa väkivallan uhreja eikä sen aiheuttamia seurauksia tunnusteta väkivaltaan liittyviksi. Jatkuva epävarmuus, ilmapiirin aistiminen, varuillaan olo, elämän hallitsemattomuuden kokemukset johtavat uhrin usein itsetunnon menetykseen. (Väänänen 2011, 115.) Debonaire & Mullender (2000) tuovat esille, että väkivallan uhrin uskaltavat tehdä muutoksen elämässään ja irtaantua väkivaltaisesta parisuhteesta, jos he vain saavat riittävästi tietoa oikeuksistaan. Väkivallan uhri tarvitsee tietoa siitä, mitä tukea hän voi saada selviytyäkseen ja ponnistaakseen pois väkivaltaisesta suhteesta. (Debonaire & Mullender 2000, 31).

Setlementtiliiton Aallonmurtaja-projektin (2001-2006) asiakaspalautteen perusteella tieto traumasta ja sen vaikutuksista helpotti asiakkaita. Asiakkaat oivalsivat, ettei ”vika” ollut heissä itsessään, vaan se on seurausta väkivaltaisesta parisuhteesta. (Setlementtijulkaisu 2006, 14). Selviytymisen myötä osallisuus omaan elämään ja omiin valintoihin vahvistuu. Väkivallasta aiheutuneet seuraukset alkavat helpottua, turvallisuus lisääntyy ja omanarvontunne palautuu. Kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen auttavat väkivallan uhria luottamaan avun jatkumiseen. Työskentelyn perustana tulee olla aito kohtaaminen ja kunnioitus. (Väänänen 2011, 111-112.)

Hedrenius & Johansson tuovat esille Kari ja Atle Dyregrov (2008) tutkimustuloksia siitä, millaista apua henkilöt itse toivoisivat saavansa kriisin keskellä. Tuloksista nousi esiin toive nähdä ammattiapu ja läheisten tuki toisiaan täydentävinä. Vastaajat ilmaisivat toiveensa varhaisesta ja etsivästä tuesta, jossa tuen tarvetta kysellään. Tukea tulisi myös tarjota useimmin kuin kerran, ja vastaajat toivoivat pysyvänsä tuen piirissä niin, ettei heidän tarvitse taistella saadakseen apua. Kari ja Atle Dyregrovin (2008) mukaan tuen tarpeessa olevien oli mahdotonta tietää, mikä olisi oikeanlaista tukea sillä palveluiden kirjo voi olla laaja. Apua tarvitsevat toivovat käytännönläheistä tukea ja tietoa. Erityisen tärkeää oli saada tietoa lasten tavoista reagoida ja kuinka auttaa heitä. Tuloksista nousi myös toive

vertaistuesta, jossa on mahdollisuus jakaa ajatuksia saman kokeneiden kanssa. (Hedrenius & Johanssonin 2016, 50.)

4.2 Väkivallan seuraukset

Piispan (2011) mukaan väkivallan seurauksia tutkimalla voidaan ymmärtää, millaista apua väkivallan uhrit tarvitsevat. (Piispa 2011,18.) Väkivaltaisessa suhteessa eläminen vaikuttaa terveyteen. Väkivallasta seuraavat terveydelliset vaikutukset ovat sekä välittömiä että pitkän ajan kuluessa ilmeneviä. Väkivallan vaikutukset voivat jatkua pitkään väkivallan loppumisen jälkeen. Mitä vakavampaa väkivalta on, sitä suurempi vaikutus sillä on naisen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. (WHO:n raportti 2005, 123.)

Piispan mukaan henkisen väkivallan seurauksia ovat viha, pelko, masennus, itsetunnon lasku ja häpeä. (Piispa 2011,18.) WHO:n raportissa on listattuna väkivallasta aiheutuvia haittoja ja vammoja, joita ovat muun muassa masennus, kohonnut itsemurhariski, fyysiset vammat, syömis- ja unihäiriöt, ruuansulatushäiriöt, krooniset kiputilat, psykosomaattiset oireet, ja lisääntymisterveyden häiriöt. (WHO:n raportti 2005, 123.)

Piispan (2005) mukaan väkivallan muodot vaihtelevat sen mukaan, kuinka kauan väkivalta on kestänyt, millaisia kontrollin ja alistamisen muotoja väkivaltaan liittyy. Piispan mukaan väkivallan luonne vaikuttaa siihen, minkälaisia vaikutuksia väkivallalla on. Nuoremmat henkilöt hakevat Piispan mukaan harvemmin apua väkivaltakokemuksiinsa. Apua haetaan kuitenkin erilaisiin väkivallan aiheuttamiin psyykkisiin reaktioihin esimerkiksi mielenterveyspalveluista ja perheneuvolasta. Väkivallan jatkuessa pitkään, uhrin avun tarve kasvaa ja apua haetaan monelta eri taholta. Väkivallan seurauksena tai lisäksi saattaa olla päihde- ja mielenterveysongelmia, jotka apua ja saattavat vaikeuttaa väkivallasta irrottautumista. (Piispa ym. 2005.)

Hedrenius & Johanssonin (2016) mukaan järkyttävät tapahtumat haavoittavat ydinarvojamme: turvallisuutta, koskemattomuutta ja arvokkuutta, ennustettavuutta, luottamusta ja uskoa maailman hyvyyteen. Luottamus turvallisuuteen, yhteenkuuluvuuteen ja merkityksen kokemukseen voivat rikkoutua. Vaurio voi kasvaa niin suureksi, että luottamusta ja

läheisyyttä on vaikea tuntea. Uhri voi menettää kykynsä ylläpitää läheisiä suhteita ja ottaa vastaan tukea, vaikka sitä olisikin tarjolla. (Hedrenius & Johanssonin 2016, 28.)

4.3 Vertaistuki ja kokemusasiantuntijuus

Väkivallan myötä voi kadota kyky olla dialogissa, osallistuvassa vuorovaikutuksessa. Mehtolan (2013) mukaan väkivalta tuottaa monologeja, joissa väkivaltainen kumppani on määrittänyt keskustelun sisällön. Vertaisryhmissä tavoitteena on, että ryhmissä syntyvä vertaisuus ja osallisuus tähtäävät muutokseen, vahvistumiseen ja sitä kautta vaikuttamiseen. Mehtolan mukaan vertaisuuden ja osallisuuden kokemukset tukevat ihmistä selviytymisessä. Vertaisista saadun voiman avulla on mahdollisuus vahvistaa omaa toimijuutta, itsekunnioitusta ja tavoitteiden asettamista. Vertaisryhmissä tavoitteina on dialogisen keskustelun kautta tapahtuva toisen kuunteleminen ja kiinnostus toisen näkemyksiä kohtaan. Keskinäinen luottamus tukee onnistunutta dialogia. (Mehtola 2013, 7.)

Vertaisryhmissä on tärkeää tuoda esille sitä näkökulmaa, että väkivalta on yksilön trauman lisäksi myös laaja yhteiskunnallinen ongelma. Vertaisryhmän tavoitteeksi voikin muodostua palveluiden parantaminen. Osallisuuden ja vertaisuuden kautta voi syntyä kokemusasiantuntijuutta, joka on merkityksellistä palveluiden kehittämisen kannalta. Kokemusasiantuntijuudella voidaan vaikuttaa palvelujen kehittämiseen, väkivaltaan liittyvien asenteiden ja arvojen muuttumiseen sekä lainsäädäntöön liittyviin puutteisiin. (Mehtola 2013, 8.)

Avun hakemisen ja saamisen prosessit ovat usein pitkiä. Väänäsen (2011) tavoin myös Pohjolainen & Natunen (2013) tuovat esille, että väkivalta ei lopu läheskään aina eroon, vaan väkivalta ja sen uhka saattaa jatkua eroon liittyvien prosessien ajan muuttaen vai muotoaan. Pohjolaisen & Natunen (2013) mukaan avun saaminen on joskus jopa niin vaikeaa, että pahimmillaan avun saamisen vaikeus ja palveluiden toimimattomuus lamaanuttaa ja traumatisoi väkivallan uhria. Vertaisryhmä saattaa olla ainoa paikka, joka pystyy kannattelemaan keskeneräisessä ja epävarmassa elämäntilanteessa. Vertaisryhmä voi tarjota samaan aikaan terapeutista vertaistukea sekä osallistavaa vaikuttamisen kanavaa. (Pohjolainen & Natunen 2013, 13.)

Laineen (2010) tekemän selvityksen mukaan tukihenkilöiden ja vertaisryhmien käyttöä osana selviytymisprosessia tulisi hyödyntää. Laineen mukaan ammattilaisten ja tukihenkilöiden välille olisi luotava toimiva yhteistyömalli, jossa vertaistoimijoille taataan mahdollisuus kouluttamisen ja työnohjauksen. (Laine 2010, 14). Mäkinen 2018 on tutkinut opinnäytetyössään kokemusasiantuntijuuden käyttöä väkivaltatyön avopalveluissa. Hän tuo esille, että asiakkaan osallisuutta ja kokemusasiantuntijuutta on hyödynnetty jo mielenterveys- ja päihdekuntoutuksessa, mutta se on hiljalleen lisääntymässä myös väkivaltatyöhön tukemaan väkivaltaa kohdanneen selviytymistä. Mäkinen tutkimustuloksista nousee esiin, että kokemusasiantuntijuutta väkivaltatyössä on hyödynnetty auttajana, kehittäjänä ja vaikuttajana. Eniten kokemusasiantuntijat olivat toimineet vertaisryhmissä. Kokemusasiantuntijoina toimivat henkilöt kuvailivat omaan selviytymiseensä liittyneen keskeisesti ammattilaiselta saatu tuki, tieto ja vertaisryhmätoiminnan kautta saatu rohkaisu ja vertaistuki, jotka johtivat voimaantumisen tunteeseen. (Mäkinen 2018, 76.)

4.4 Lasten selviytyminen

Hedrenius & Johanssonin (2016) mukaan kriisiin voi johtaa yksi yksittäinen tapahtuma tai järkyttäviä tapahtumia voi tapahtua monta kertaa pitkällä aikavälillä, josta esimerkkinä ovat lapset, jotka elävät väkivaltaisessa perheessä. Vakavimpia vaurioita ihmiselle aiheuttaa se, miten muut häntä kohtelevat. Suurimmat vauriot syntyvät siitä, kun kaltoinkohtelija on läheinen. (Hedrenius & Johanssonin 2016, 24.)

WHO-raportissa tuodaan esiin, että lapsilla, jotka ovat joutuneet todistamaan väkivaltaa perheessään, on kohonnut riski saada monenlaisia emotionaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä ongelmia. Näitä ovat muun muassa ahdistuneisuus, masennus, huono koulumenestys, alhainen itsekunnioitus, tottelemattomuus, painajaisunet ja fyysiset vaivat. Vanhempiensa välistä väkivaltaa todistamaan joutuvat lapset kärsivät usein samoista käyttäytymisen ja mielenterveyden häiriöistä kuin lapset, joita pahoinpidellään. (WHO-raportti 2005, 126.)

Nykyään pyritään selvittämään, mikä vahvistaa ihmisiä koettelemuksia ja stressiä vastaan, sen sijaan, että mietittäisiin ongelmien aiheuttajia. Tänä päivänä on enemmän tietoa siitä, kuinka trauma voi vahingoittaa aivoja ja pidemmällä aikavälillä myös genejä.

Lapsuuden traumoja pidetään nykyään yhtenä suurimmista kansanterveydellisistä ongelmista. Fyysisen ja psyykkisen väkivallan kohteeksi joutuminen lapsena vaikuttaa fyysiisiin ja psyykkisiin sairauksiin. Vaikeista kokemuksista selviytyäkseen ihmisellä on tarve olla yhdessä läheisten ihmisten kanssa. Lapsilla tämä tarve on ilmeinen. Heidän selviytymisensä ja normaali kehitys riippuu täysin suhteesta ainakin yhteen läheiseen ihmiseen. (Hedrenius & Johanssonin 2016, 24.)

4.5 Vanhemmuus

Väänänen (2011) tuo esille väkivallan vaikutuksia vanhemmuuteen. Vuosia jatkunut varuillaan olo, lasten ja itsensä suojaaminen väkivallalta vie voimat. Turvallisuuden lisääntyä eron jälkeen, tulee vanhemmalle ja lapsille mahdollisuus reagoida ja tämä voi aiheuttaa syvää väsymystä ja voimien loppumista. Eron jälkeen tulee monia asioita pohdittavaksi; lasten huoltoon ja tapaamiseen liittyvät kysymykset, onko lasten turvallista tavata väkivallantekijää ja miten toimia, jos lapset kieltäytyvät tapaamisista? On tavallista, että yhteistyö lastensuojelun kanssa alkaa tässä kohden. Lastensuojelusta toivotaan apua, mutta lastensuojelu saatetaan kokea myös syyllistävänä; että on vanhempana antanut lasten elää perheväkivallan keskellä, eikä ole pystynyt suojelemaan lapsiaan. Eron jälkeinen väkivalta voi näkyä muun muassa perättöminä lastensuojeluilmoituksina. Huoltajuuskiistat ovat tavallisia ja ne kestävät usein pitkiä aikoja. Kaikista tapahtumista huolimatta lapset ikävöivät myös väkivallantekijää ja näiden tunteiden vastaanottaminen on usein ristiriitaista. (Väänänen 2011,118.)

Omien selviytymiskeinojen vahvistaminen auttaa vanhempaa olemaan läsnä lapsen arjessa, näkemään lapsen tarpeet ja turvaamaan lapsen kasvun. Pelkotilat voivat aiheuttaa ali- tai ylivirittyneisyyttä. Lamaantuneena vanhempi voi alistua lapsen tahtoon, jolloin lapsi jää tunteineen yksin ja menettää turvallisen huolenpitäjän. Oppimalla omia reagoitapoja stressiin, voi estää trauman siirtymisen seuraavalle sukupolvelle. (Setlementtijulkaisu 2006, 13.)

Anttila (2019) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan äitien kertomuksia väkivaltaisesta parisuhteesta ja irrottautumisen hetkistä. Hänen aineistostaan nousee esiin se, että vaikka äidit ovat uupuneita eron keskellä, näyttäytyy äitinä oleminen voimaannuttavana ja

toipumista edistävänä asiana elämässä. Hiljalleen vahvistuva itsevarmuus välittyy myös äitinä toimimiseen. Äitiys saattaa myös näyttäytyä yhteiskunnassa tarjolla olevana roolina, joka pitää kiinni elämässä, kun uudessa elämäntilanteessaan naiset etsivät suuntaa ja merkitystä elämälleen. Äitiys on tällöin se elämän osa-alue, joka tuottaa naisille iloa ja onnellisuutta. (Anttila 2019, 77.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen HuosTa-hankkeen loppuraportissa (2016) nousee esille perheväkivallan osuus kodin ulkopuolelle tapahtuvissa sijoituksissa. Perheväkivalta tai sen uhka esiintyy sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan lapsen tilanteen taustalla lähes joka toisella (48 %) lapsella, ja lähes joka neljännen lapsen (23 %) elämässä se on paljon läsnä. Lisäksi lapsen hyvinvointia heikentävät jatkuvat huoltoriidat näkyvät sijoitusten taustalla. Kodin ulkopuolelle tehtyjen sijoitusten taustalta nousee esille myös vaikeat ristiriidat perhesuhteissa ja väkivallan esiintyvyys sijoitusten taustalla. Raportissa tuodaan esille lasten tarve saada kasvaa turvallisten ja kestävien ihmissuhteiden ympäröimänä. Välittävä ilmapiiri tukee lasta selviytymään. Raportissa herätellään pohtimaan sitä, miten tukea lapsia, jotka ovat kasvaneet pelon ja ristiriitaisuuksien ilmapiirissä ja miten saada ammattilaisia palvelujärjestelmän eri vaiheissa pysähtymään tämän asian äärelle. (THL-raportti 3/2016, 70, 104.)

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Tutkimusten mukaan väkivallan uhrin kokevat jäävänsä yksin turvakotijakson jälkeen. On tavallista, että väkivalta jatkuu erosta huolimatta. Kaikissa kunnissa ei ole tarjolla väkivaltatyöhön erikoistuneita avopalveluita ja tällöin turvakotijakson jälkeinen tuki tulee saada kunnan peruspalveluista. Tässä opinnäytetyössä pyrin kartoittamaan turvakoti-asiakkaiden kokemuksia turvakodin jälkeisestä tuesta, käytetyistä palveluista ja minkälaiset työmuodot tukisivat turvakodista muuttavan henkilön selviytymistä.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Minkälaista tukea turvakoti-asiakkaat tarvitsevat turvakotiasumisen jälkeen?

2. Mitä kaupungin ja kolmannen sektorin palveluita turvakotiasiakkaat ovat käyttäneet turvakotijakson jälkeen?

3. Mitkä avopalveluiden työmuodot tukisivat väkivallan uhreja?

5.1 Opinnäytetyön toteutus

Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen on noussut oman työkokemukseni kautta. Opinnäytetyön aihetta pohtiessani työskentelin turvakodilla ja ajatus opinnäytetyön aiheesta syntyi pohtiessani opinnäytetyön aiheita yhdessä esimieheni kanssa. Aineistonkeruumenetelmää pohtiessani mietin, mikä aineistonkeruumenetelmä tukisi vaikeasta ja arkaluonteisesta asiasta kertomista. Aineistonkeruumenetelmän valintaan vaikuttavat tutkimuskysymykset ja se, minkälaista tietoa halutaan kerätä. Arkaluontoista aihetta tutkittaessa, tutkimuksen tekeminen ei saa koskaan haavoittaa tutkittavia. Lähisuhdeväkivaltakokemuksista kysyminen ja puhuminen voi avata henkilön kipeitä ja traumaattisia kokemuksia ja tämä seikka on otettava huomioon tutkimusta tehdessä.

Opinnäytetyöni aineistonkeruu oli aluksi tarkoitus toteuttaa haastattelemalla turvakodilla asuneita henkilöitä. Työelämästä tullut toive suuremmasta otannasta muutti kuitenkin aineistonkeruutapaa. Aineistonkeruutavoiksi valikoituivat sähköisellä webropol-ohjelmalla toteutettava kysely sekä asiakasraati, jonka tarkoituksena on syventyä aiheeseen ryhmähaastattelumuotoisesti sekä samalla vahvistaen aineistoa, jos kyselylomakkeen vastausprosentti jäisi alhaiseksi. Asiakasraadin yksi tavoite oli selvittää henkilöiden kiinnostusta ryhtyä toimimaan kokemusasiantuntijoina. Opinnäytetyössäni käytän kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä.

Kysely kohdistui 2015-2017 eräässä eteläsuomalaisessa turvakodissa asuneisiin kyseisessä kunnassa kirjoilla oleviin henkilöihin. Kutsu ideointitilaisuuteen lähti samoille henkilöille kuin sähköinen kysely. Kyselyn laajentamiseksi ja suuremman otannan saamiseksi, kysely tulisi laajentaa vielä aikaisempina vuosina turvakodissa asuneille henkilöille. Tässä vaiheessa eteen tuli kuitenkin eettiset kysymykset. Onko henkilöille enää mielekäästä vastata väkivaltaan liittyviin kysymyksiin, kun turvakodilla olosta on kulunut useampi vuosi. Jos taas kysely olisi kohdistettu hiljattain turvakodilta muuttaneisiin, voisi kriisi olla edelleen aktiivinen eikä perspektiiviä tilanteeseen ja tarvittuun apuun ole vielä

välttämättä ehtinyt syntyä. Tämän vuoksi tutkimus on kohdennettu yllämainittuna vuosina turvakodissa asuneisiin henkilöille.

Kyselylomakkeen käyttämistä aineistonkeruumenetelmänä tukee sen nopeus ja yksinkertaisuus. Kyselylomakkeella tavoitetaan useampi henkilö ja saadaan kattavampi otanta. Tutkittaville voi olla helpompaa vastata anonyymisti kyselylomakkeeseen, kuin tulla paikalle haastateltaviksi. Haasteena kyselylomakkeessa voi olla vastausprosentin jääminen alhaiseksi ja avointen vastausten jääminen suppeiksi. Tämän vuoksi kyselylomakkeen laatiminen tulee tehdä huolella. (KvantiMOTV, 2010.)

Hain tutkimuslupaa kaupungilta syyskuussa 2018 ja tutkimuslupa myönnettiin saman kuukauden aikana. Tässä vaiheessa keskityin kuitenkin saattamaan muut opinnot loppuun. Tämän vuoksi aineistonkeruu alkoi vasta vuotta myöhemmin. Elokuussa 2019 opinnäytetyöprosessi lähti käyntiin kyselylomakkeen muokkaamisella. Kyselylomakkeen teema-alueet muodostuivat tutkimusten ja työkokemuksen kautta. Kyselylomakkeen tekemisessä ovat auttaneet turvakodin esimies sekä opinnäytetyötä ohjaavat opettajat. Kyselylomake sisältää monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Kyselylomake jakaantui seitsemään eri teema-alueeseen: tuen tarve turvakotijakson jälkeen, turvakotijakson jälkeen käytetyt palvelut, selviytymistä tukevat työmuodot, teemat ja aiheet, joista tarvitaan tietoa turvakotijakson jälkeen, eron jälkeinen väkivalta ja kokemukset avun hakemisesta ja saadusta tuesta. Kyselylomake valmistui elokuussa 2019, jonka jälkeen siirsin sen sähköiseen webropol-ohjelmaan.

Kyselylomake on esikokeiltava, jotta epäselvät kysymykset voidaan korjata ja aineiston analysointi sujuisi ongelmitta. Kyselylomakkeen muoto on tärkeää pitää lyhyenä ja yksinkertaisena, sillä runsas kysymysten määrä voi vaikuttaa vastausten laatuun. Liian monimutkaiset kyselylomakkeet eivät houkuttele vastaajia. (KvantiMOTV, 2010.) Webropol-kysely kävi testattavana kahdella turvakodin ohjaajalla, turvakodin sosiaalityöntekijällä ja turvakodin esimiehellä. He antoivat tärkeää palautetta kyselystä. Palautetta tuli siitä, että kysymysten pakollisuus hankaloitti vastaamista, termistöä kannattaisi vielä selkeyttää ja kaikkiin kysymyksiin tulee lisätä ”en osaa vastata”- vaihtoehto. Tein kysymykseen 4 selitysosaa, jossa erittelin, mitä tarkoitan kysymyksessä esiintyvillä termillä. Tein myös webropol-ohjelman oman testivastausosion. Päätin jättää pois kaikki pakolliset osiot kyselystä, jotta kyselyn täyttäminen olisi mahdollisimman yksinkertaista.

Tutkittavat on tärkeää saada motivoituneiksi vastaamaan opinnäytetyöni kyselylomakkeeseen ja samalla innostuneiksi ideointitilaisuudesta. Eskola & Vastamäki (2001) tuovat esille, että tutkimukseen suostumisessa on ainakin kolme motivoivaa tekijää. Tutkimukseen osallistuvalla avautuu mahdollisuus tuoda esille omia mielipiteitään, kertoa omista kokemuksistaan ja mahdollisuus osallistua tieteelliseen tutkimukseen. (Eskola & Vastamäki 2001, 25-26.) Näitä seikkoja pyrin tuomaan esille motivoidessani henkilöitä mukaan opinnäytetyöhöni.

Elokuussa 2019 sain turvakodin esimieheltä puhelinnumerot turvakodissa vuonna 2015-2017 asuneille kolmellekymmenelle (30) henkilölle. Vastaajilta vaadittiin riittävää suomen kielen taito vastata suomenkieliseen kyselyyn. Kielitaitoa on kysytty turvakodin perustietolomakkeessa. Vastaajan sukupuolella ei ollut merkitystä. Aluksi tarkoitukseni oli soittaa jokaiselle ja kertoa tutkimuksesta ja kysyä sähköpostiosoitetta kyselyn lähettämistä varten. Asiakkaiden sähköpostiosoitteita ei ollut vielä kirjattu ylös vuosina 2015-2017. Pohtiessani entisille asiakkaille soittamista, ajattelin, että soittaessa on hyvä tilaisuus kertoa tutkimuksesta ja sen tavoitteista. Puhelun aikana on mahdollista motivoida kyselyyn vastaamisessa ja vastata heitä askarruttaviin kysymyksiin. Soittamiseen liittyvät riskit alkoivat kuitenkin mietityttämään. Jäin pohtimaan sitä vaihtoehtoa, että jos asiakas asuu edelleen väkivallantekijän kanssa. Voiko puhelusta aiheutua ikävä ja jopa vaarallinen tilanne asiakkaalle. Pohtiessani soittamiseen liittyviä haasteita ja eettisiä kysymyksiä, päädyin lähestymään tekstiviestillä, jossa esittelin itseni, opinnäytetyöaiheen ja tutkimuksen tarkoitukseni. Viestissä oli suora linkki kyselyyn sekä yhteystiedot minulle ja turvakodin esimiehelle.

Linkki sähköiseen webropol-kyselyyn laitettiin kaupungin sivuille, turvakodin omien sivujen yhteyteen 4.9.2019. Tällä tavalla turvattiin vastaajien anonymiteettiä. Tekstiviestit kolmellekymmenelle henkilölle (30) lähtivät 5.9.2019 (LIITE 1). Haasteeksi osoittautui se, että tekstiviesti ei tavoittanut kahdeksaa (8) henkilöä ja selvisi, ettei puhelinnumero ole enää käytössä. Puhelinnumeron vaihtaminen on tavallista, kun puhutaan lähisuhdeväkivallasta. Puhelinnumeron vaihtaminen on yksi keino lisätä turvallisuutta. Muistutusviesti lähti kahden viikon kuluttua 18.9., jossa kerrottiin kyselyn sulkeutuvan sunnuntaina 22.9. Vastauksia oli tullut kahden viikon aikana 5 kpl. Muistutusviestin jälkeen tuli yksi (1) vastaus lisää sekä kaksi tekstiviestiä, jossa kerrottiin, että perhetilanne ja turvakotiin

hakeutumisen syyt olivat hieman erilaiset, joten henkilöt eivät koe pystyvänsä vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn vastasi lopulta kuusi (6) henkilöä.

Asiakasraati järjestettiin turvakodissa 12.9.2019. klo 18-19.30. Asiakasraatiin osallistui 3 henkilöä sekä turvakodin esimies. Asiakasraati alkoi sillä, että kerroin opinnäytetyön taustaa ja tarkoitusta. Lisäksi kerroin suullisesti, miten tulen turvaamaan tutkittavien anonymiteettiä tutkimuksen eri vaiheissa. Toin esille, että jokaisella on mahdollisuus kertoa juuri sen verran omasta tilanteestaan, kuin itse haluaa. Asiakasraatiin osallistuvat saivat sähköpostiinsa kirjallisesti tiedot opinnäytetyöstä (LIITE 2). Tilaisuus eteni vapaasti keskustelemalla, eikä enakkoon mietittyjä kysymyksiä tarvittu. Enakkoon mietittyjä kysymyksiä olivat: Mihin asioihin turvakotijakson jälkeen tarvitaan apua? Jos haitte apua, mistä lähditte hakemaan apua ja miten koitte avun hakemisen ja saamisen? Minkälaiset työmuodot tukisivat turvakodilta muuttavan henkilön jaksamista (esimerkiksi vertaistuki, yksilötapaamiset, toiminnalliset ryhmät/retket). Kirjasin asiakasraadista keskustelun ranskalaisin viivoin fläppitaululle keskustelun lomassa. Tekstiä tuli 4 liuskaa. Tilaisuutta ei nauhoitettu. Esitimme turvakodin esimiehen kanssa muutamia tarkentavia lisäkysymyksiä. Seuraavana päivänä aloin heti kirjoittamaan auki asiakasraadista nousseita asioita, jolloin ne olivat vielä tuoreessa muistissa.

5.2 Aineiston analysointi

Kyselyn analysointi tapahtui kvalitatiivisin ja kvantitatiivisin menetelmin. Osallistujien pienen määrän takia ei ole mahdollista laskea prosentteja ja tehdä yleistyksiä. Vein vastukset webropolista excel-laskentataulukkoon, jonka jälkeen tulostin vastukset vielä paperiversioksi. Kävin jokaisen vastuksen läpi ja tarkastelin vastausten määriä, hajontaa, keskiarvoa. Avoimia kysymyksiä analysoin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Asiakasraadista analysointiä toteutin sisällönanalyysiä käyttäen. Asiakasraadista aineiston analysointiä toteutin siirtämällä fläppitaululle kirjoitetut asiat (neljä paperia) tietokoneelle. Tein kolme saraketta, joista ensimmäiseen sarakkeeseen kirjoitin paperille kirjoittamani asiat. Seuraavaan sarakkeeseen kirjasin asiat tiivistetympään, poimien asioita, jotka nousivat keskustelusta useampaan kertaan ja tällä tavalla loin kategorioita. Kolmanteen sarakkeeseen tuli lopulliset yläkategoriat.

Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi&Sarajärvi 2002, 105.) Laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto jaetaan pieniin osiin, käsitteellisestään ja järjestetään uudelleen uudeksi kokonaisuudeksi. (Tuomi&Sarajärvi 2002, 109-116.) Laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella tilastollisia yleistyksiä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata jotain ilmiötä, pyrkiä ymmärtämään jotakin toimintaa tai antaa teoreettinen tulkinta tutkittavalle ilmiölle. (Tuomi&Sarajärvi 2018, 83.)

5.3 Tutkimuksen validiteetti, reliabiliteetti ja eettisyys

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan eettisesti vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen noudattamista tutkimustoiminnassa. Oikeanlainen tutkimuseettinen toiminta tarkoittaa rehellisyyttä tutkimustyön jokaisessa vaiheissa. Laadullisen tutkimuksen eettisyyteen liittyy tutkimukseen osallistuvien henkilöiden informoiminen, aineiston keräämisessä ja analyysissä käytettävien menetelmien luotettavuus, anonymiteettiongelmat sekä tutkimustulosten esittämistapaan liittyvät ongelmat. Kaikki tutkimuksessa tehdyt valinnat ovat moraalisia valintoja, se miten tutkimusaiheet valitaan ja mitä pidetään tärkeänä. Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut ovat erottamattomia. Uskottavuus tulee siitä, että tutkija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-153.)

Luotettavuuden arviointi on keskeinen osa tieteellistä tutkimusta. Luotettavuuskysymyksissä keskeisiä käsitteitä ovat reliabiliteetti eli pysyvyys ja validiteetti eli pätevyys arvioidessa kvantitatiivisen tutkimuksen mittauksen luotettavuutta. Kvalitatiivisen tutkimuksen uskottavuus riippuu kvantitatiivista tutkimusta enemmän tutkijan kyvyistä ja luovuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaan aineiston arvioitavuudesta ja analyysin toistettavuudesta. Laadullisen aineiston suurimpia ongelmia on se, millä tavalla jäsenyttömästä aineistosta saadaan uskottavia tutkimustuloksia. Lukijan on pystyttävä seuraamaan tutkijan päättelyä läpi tekstin. Se miten tulosten raportointi on tehty, vaikuttaa pitkälti tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkijan täytyy esittää ja perustella yksityiskohtaisesti analyysissään suorittamansa toimenpiteet. (Räsänen 2005, 98.)

Tutkimusta tehdessä jokaisella tutkimuksen tekemisen vaiheella on vaikutusta eettisyyteen, luotettavuuteen ja rehellisyyteen. Tutkimuksen on oltava läpinäkyvää siten, että tutkimuksen eri vaiheet on kuvattu tarkasti raportissa. Aineiston keräämiseen ja analyysiin käytettävien menetelmien eettisyys ja luotettavuus tulee siitä, että tutkimuskysymys on mietitty huolellisesti ja kyselylomakkeen kysymykset ovat yhteydessä tutkimuskysymykseen. Analyysimenetelmän tulee soveltua aineistoon. Kvalitatiivisen tutkimuksen raportoinnissa on hyvä käyttää sitaatteja haastattelusta tai kyselylomakkeesta, kuitenkin niin, ettei kukaan ole tunnistettavissa ja että poimitut sitaatit ovat tarpeeksi edustavia suhteessa niistä luotuihin johtopäätöksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Olen pohtinut sitä, voiko työkokemukseni turvakotityöstä ja sitä kautta rakentuva taustajatukseni kääntyäkin itseäni vastaan. Olen pohtinut sitä, että voiko minulta jäädä huomaamatta jotain olennaista tai poiminko aineistosta vain ne asiat, jotka tunnistan vahvasti työni kautta. Tuomi & Sarajärven (2018) mukaan tutkijana on huolehdittava siitä, etteivät omat oletukset vaikuta kyselylomaketta laatiessa tai aineistoa analysoidessa. Oma mieli tulisi kyetä tyhjentämään ja keskittyä siihen, mitä tutkittavat tuottavat. Tutkijan on tärkeää olla aidosti kiinnostunut aiheesta. Tutkijan tulee ymmärtää myös tutkittavan aiheen sisältöä, jotta pystyy havaitsemaan tutkittavan asian olennaiset piirteet. Liian tuttua aihetta tutkiessaan, tutkijalta saattaa jäädä havaitsematta jotain ennakkokäsitysten vuoksi. Aikaisemmasta tiedosta ja käytännön kokemuksesta kohoavat esille esiymmärrys ja käsitteenmuodostuksen lähtökohdat. Tutkijan on oltava kuitenkin valmis kumoamaan nämä, mikäli aineisto osoittaa sen myöhemmin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 46.)

Pohdin näitä asioita työstäessäni kyselylomaketta; raamitanko kyselyä liikaa työni tuoman kokemuksen kautta ja saatanko rajata pois jotain tärkeää. Kyselylomakkeen laatiminen tapahtui yhdessä ohjaavien opettajien ja turvakodin esimiehen kanssa. Tällä tavoin pyrin varmistumaan siitä, että kysymyksillä saadaan kysyttyä oikeanlaisia asioita suhteessa tutkimuskysymykseen ja aineistolla saadaan kerättyä tarvittavaa tietoa työelämälle.

Informoin tutkittavia tutkimuksesta ja siihen liittyvistä seikoista. Tutkittaville kerrottiin kirjallisesti raportointiin liittyvistä asioista; miten anonymiteetti suojataan, mitä kyselylomakkeille tehdään, kuinka niitä säilytetään tutkimuksen ajan ja mitä asiakasraadin aineistolle tehdään ja mihin tutkimusta käytetään. Tutkittaville lähteneessä tekstiviestissä oli yhteystiedot ja kannustus yhteydenottoon, jos ilmenee kysymyksiä liittyen

opinnäytetyöhön. Minulle opinnäytetyöntekijänä on ollut tärkeää koko prosessin ajan, ettei yhteydenotoni tai tutkimukseen osallistuminen vahingoita ketään. Tätä keskustelua kävin yhdessä turvakodin henkilökunnan sekä turvakodin esimiehen kanssa. Ohjaava opettajani näki asian niin, että yhteydenotto on myös välittämistä ja voi tuoda kokemuksen avun saamisesta ja välittämisestä. Nämä keskustelut vahvistivat minua ja tutkimuksen viemistä eteenpäin. Kun viestit tutkittaville lähtivät, ilmoitin asiasta turvakodille, jotta he voivat ohjata mahdolliset yhteydenotot minulle tai turvakodin esimiehelle. Entisiltä turvakotiasiakkailta tuli vastauksia tekstiviesteihin. Viesteissä kiiteltiin turvakodilta saadusta avusta ja tuesta ja lähetettiin terveisiä turvakodin henkilökunnalle.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Käsittelen tässä luvussa kyselylomakkeen ja asiakasraadin tuloksia. Tutkimustulokset jakautuvat kahdeksaan teemaan: tuki ja turvallisuuden tunne, turvakotijakson jälkeinen tuki, vertaistuki, lasten tuki, vanhemmuus ja oma selviytyminen, eron jälkeinen väkivalta, käytetyt palvelut. Kaikki vastaajat olivat naisia, iältään 18-60 vuotiaita. Kaikilla vastaajilla oli lapsia.

6.1 Tuki ja turvallisuuden tunne

Vastausten mukaan turvakodissa tuki ja turvallisuuden tunne oli tiivistä. Turvakodissa olo vahvisti vastaajien tunnetta selviytymisestä. Turvakodista muutto aiheutti yksinäisyyden ja tyhjän päälle jäämisen kokemuksia. Asiakkaiden toiveista nousi esille tuen jatkuminen tiiviinä turvakodista muuton jälkeen.

Turvakodissa oli turvallinen olo ja tuki oli tiivistä. Kaikista työntekijöistä tuli tuttuja. Sitten kun muutti kotiin, oli niin yksin.

Vastausten mukaan moni oli tukeutunut ystäviin ja sukulaisiin turvakodilta muuton jälkeen. Vastaajat toivat kuitenkin esiin, ettei kaikista asioista halua puhua ystäville ja

sukulaisille. Tähän asiaan voivat vaikuttaa väkivaltaan liittyvä häpeä ja syyllisyys. Yksinäisyyden kokemus nousi vahvasti esille niissä tilanteissa, kun perhettä ja sukua ei asu lähellä.

En halua puhua tästä asiasta kaikille tutuilleni. Lasten mentyä nukkumaan, asiat alkoivat pyöriä mielessä ja välillä soitinkin yöllä turvakodille koska halusin jutella.

6.2 Turvakotijakson jälkeinen tuki

Tuen tarve koettiin alkavan heti turvakodilta muuttamisen jälkeen. Vastaajat olisivat tarvinneet tukea huoltajuuteen ja lasten tapaamisiin liittyviin asioihin ja lasten hyvinvoinnin turvaamiseen liittyviin asioihin heti turvakodilta muutettuaan. Seuraavaksi tärkeimpinä asioina nousivat vanhemmuus, taloudelliset asiat ja käytännön järjestelyt. Vastaajat olivat käyttäneet kaupungin ja kolmannen sektorin palveluita hyvin monipuolisesti. Palveluista eniten oli käytetty perheneuvolaa, lastensuojelua ja perheasian neuvottelukeskusta. Monipuolisimmin ja määrällisesti palveluita on käytetty omaan jaksamiseen, lasten hyvinvointiin, vanhemmuuteen, väkivaltakokemusten käsittelyyn ja käytännön järjestelyihin. Turvakodista muuttaneiden henkilöiden palveluntarve on tunnistettu palveluissa ja turvakodista muuttaneita henkilöitä on ohjattu erinäisten palveluiden pariin.

Vastaajien mukaan juuri oikeanlaista palvelua ei ole ollut aina tarjolla, palvelua on joutunut etsimään ja/tai vastaajilla on kokemus eri tahojen välillä tapahtuneesta pallottelusta. Vastaajat nostavat esille tarpeen matalan kynnyksen palveluista, joissa apua on mahdollista saada varhaisessa vaiheessa ja apua olisi mahdollisuus saada jokaiselle perheenjäsenelle. Vastauksista nousi esiin tarve nimenomaan eropalveluihin, jotka olisivat suunnattu väkivaltaisesta suhteesta eroaville tai eronneille.

Vastaajat kokivat tärkeänä tiedon antamisen. Avun hakeminen, soittaminen eri palveluihin ja palveluissa pallottelu koettiin ajoittain raskaana, varsinkin kun omat voimat olivat vähäiset. Vastauksista nousi toive siitä, että auttavasta tahosta otettaisiin yhteys turvakodista muuttaneisiin henkilöihin.

Olispa joku ottanut meistä heti koppia, kun muutettiin turvakodilta.

Palvelua tarvitsevalle pitäisi riittää yksi soitto/pyyntö, ja jos sieltä ei pystytä auttamaan, niin että avun pyytäjään otetaan yhteyttä auttavasta tahosta. Kaikki ei välttämättä jaksa yrittää useamman ein jälkeen.

Kuuntelun ja aidon läsnäolon merkitys nousi esiin vastauksista.

Luottamus on ehdotonta. Asiat ovat hyvin henkilökohtaisia ja väkivallan uhria tulee suojella.

Vastaajat kokivat merkityksellisenä sen, että joku soittaisi perään ja kysyisi vointia ja sen hetkistä tilannetta. Vastaajat toivat esille sen, että avun tarve voi tulla viiveellä.

Omalla kohdalla avun tarve tuli silloin, kun elämä muuten alkoi olemaan normaalia.

Vastaajien mukaan palvelut pitäisi löytyä paremmin ja avun saaminen pitäisi olla helpompaa. Tuen tulisi olla sellaista, että se rohkaisee asiakasta.

Tukea pitäisi saada helpommin ja tuen tulisi rohkaista asiakasta eteenpäin. Asiakkaalla ei saa olla tunnetta, että hän jää yksin.

6.3 Vertaistuki

Turvakotijakson jälkeisistä avopalvelutyön auttamismuodoista vertaisryhmät kiinnostivat vastaajia eniten. Vertaisryhmän jälkeen tärkeimmiksi nousivat yksilötapaamiset väkivaltatyön asiantuntijan kanssa ja toiminnalliset ryhmät aikuisille ja lapsille. Tärkeimmiksi turvakotijakson jälkeisen työskentelyn teemoiksi koettiin väkivallan jatkuminen eron jälkeen ja lasten hyvinvointi. Vertaisryhmät väkivaltaisesta suhteesta eronneille koettiin tärkeinä. Vastaajat nostivat esille tarpeen pitkäkestoisesta vertais- ja yksilötuesta. Tuen toivottiin jatkuvan puolesta vuodesta puoleentoista vuoteen.

Perheneuvolan eroryhmässä muut itkivät eroa ja mä olin vaan onnellinen, että ero oli vihdoin tapahtunut.

6.4 Lasten tuki

Avun saaminen lapsille nousi vahvasti esille vastuksista. Oikeanlaisen avun saaminen lapsille oli vastaajille tärkeää ja lapsille lähdettiin hakemaan apua jo turvakodilla ollessa. Avun hakeminen lapsille oli koettu haasteellisena. Erinäisistä palveluista oli arvioitu, ettei lapsi ikänsä ja tilanteensa vuoksi kuulu heille ja sama toistui toisessa palvelussa, johon lapsi oli ohjattu. Vastaajat olisivat olleet valmiita kuljettamaan lapsia jopa toiseen kaupunkiin, saadakseen oikeanlaista apua lapselle. Vastaajien mukaan lapset eivät olleet halukkaita osallistumaan lapsille suunnattuihin eroryhmiin, sillä pelkona oli se, että siellä olisi tuttuja. Vastaajilla oli myös kokemuksia siitä, että lasta auttaneet tahot eivät ottaneet väkivaltaa keskusteluun lapsen kanssa. Kritiikkiä tuli myös siitä, että vanhemmalle ei tullut ilmoitusta siitä, jos lapsi oli jättänyt tulematta tapaamiseen ammattilaisen kanssa. Kokemus autetuksi tulemisesta näyttää aineiston valossa tulevan silloin, kun lapselle tarjotaan tukea.

Itse kyllä kerää luunsa, mutta miten lapsi selviää.

Täytyy olla vahva ja jaksaa vaatia palveluita.

Vastauksista nousi esille toive vertaistapaamisista päiväretkien ja leirien muodossa. Vastaajat toivovat, että tätä kautta lapset huomaisivat, etteivät ole ainoita, jotka ovat asuneet turvakodissa. Lapset ja nuoret olivat kokeneet turvakodissa asumisen osittain leimaavana. Retkien ja leirien ajateltiin myös tukevan perheen vuorovaikutusta.

6.5 Vanhemmuus

Ero ja irrottautuminen väkivaltaisesta suhteesta on vaikuttanut myös kasvatukseen ja vanhemmuuteen. Vastaajat nostivat esiin haasteet, jotka tulevat esille lasten alkaessa oireilla. Vastaajat kaipasivat tukea vanhemmuuteen, kasvatukseen ja vuorovaikutukseen.

Eron jälkeiseen aikaan liittyi vastaajien mukaan tasapainoilua lasten tapaamisiin liittyen, haluavatko lapset tavata väkivallantekijää lainkaan tai väkivallantekijä lapsia. Vanhempana tulee arvioida jatkuvasti lasten turvallisuutta, ja vastaajat kaipaisivat tukea näihin pohdintoihin. Vastaajilla oli kokemus, että palveluista annetaan ristiriitaista tietoa.

Sosiaalityöntekijä saattoi sanoa, että älä anna lasta isälle, perheneuvolassa taas ohjattiin luottamaan isään vanhempana ja antaa lupa isän ja lapsen tapaamisiin.

Lasten paha olo purkautui äideille. Väkivallantekijä vei vanhemmuutta toimimalla ristiriitaisesti ja lupaamalla asioita äidin yli. Syytökset perheen hajoamisesta saattoivat kohdistua äitiin. Vastaajilla oli kokemus siitä, että väkivallantekijä toimi ristiriitaisesti suhteessa äidin ohjeisiin ja lupasi lapsille asioita kysymättä äidiltä. Vastaajat kertoivat, että lopulta äiti on se, joka ottaa lasten kiukun ja harmin vastaan, lasten alkaessa reagoida tilanteeseen. Vastaajien mukaan lasten reagointi saattaa tulla viiveellä. Vastaajat kaipasivat tukea kasvatuskumppanuuteen ja tätä tukea he olivat saaneet muun muassa lastensuojelun perhetyöstä.

Perhetyöntekijä on ollut se toinen aikuinen, joka on seissyt mun kasvatusperiaatteiden takana ja tukenut mua ja perustellut mun kanssa asioita lapsille.

6.6 Oma selviytyminen

Tuen saaminen lapsille on ollut vastaajille tärkeää, ja se on mennyt oman avunhakemisen edelle. Omalle reagoinnille on tullut tilaa, kun akuutit asiat on saatu järjestykseen ja arki eron jälkeen on alkanut tasoittumaan. Omaan toipumiseen vastaajat olivat hakeneet apua sen jälkeen, kun arki oli alkanut pyörimään ja lasten asioita oli järjestelty.

On pitänyt vaan selvitä. Yhtenä päivänä mä ajoin autoa ja havahduin, että mulla ei ole mitään hajua mistä mä olen tulossa ja minne mä olen menossa. Silloin hakeuduin lääkäriin.

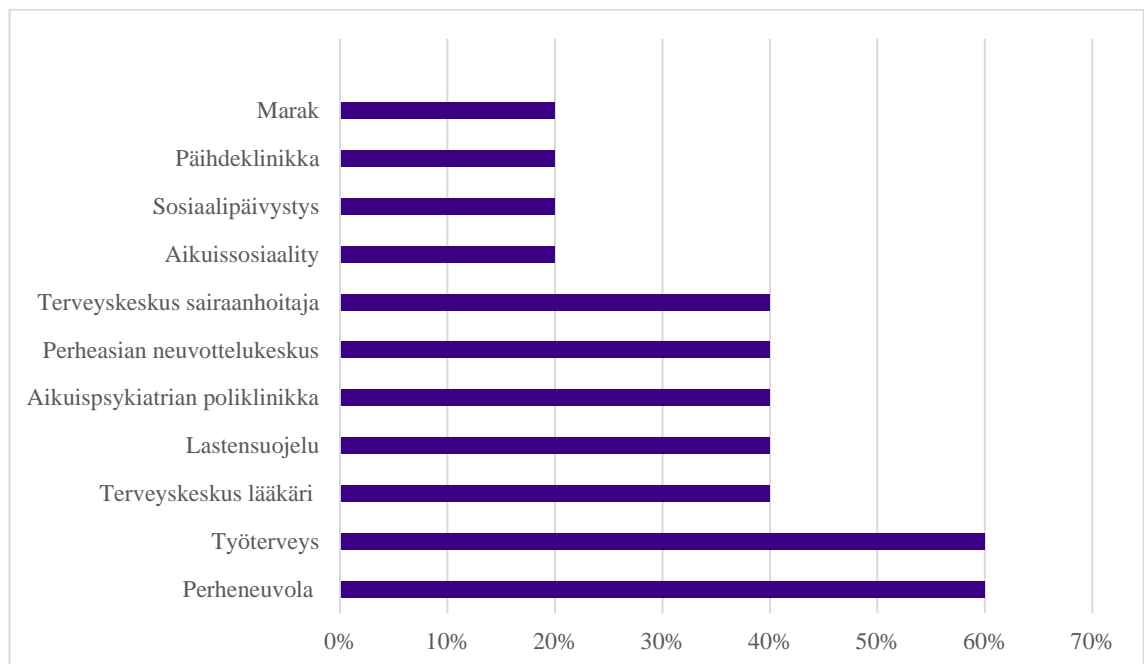
Tukea toivottiin vahvana pysymiseen siinä tilanteessa, kun väkivallantekijä haluaa jatkaa suhdetta. Vastaajilla oli kokemus, että esimerkiksi lapset saattavat päästää väkivallantekijän sisälle asuntoon ja lasten edessä pitää saada väkivallantekijä ulos asunnosta.

Olisinpa saanut apua siihen tiukkana pysymiseen, että on voimia pysyä vahvana eikä anna sen väkivallantekijän luikerrella takaisin elämään.

Lähisuhdeväkivalta rikkoo omia rajoja. Turvakodilta muuttamisen jälkeen vastaajilla alkoi omien rajojen rakentaminen ja se koettiin tärkeäksi.

Mä en henkilökohtaisesti usko, että tämä väkivalta loppuu koskaan, ehkä sitten kun lapset ovat täysi-ikäisiä ja lapsille tulee täysi-ikäisen oikeudet.

Alla olevassa kaaviossa näkyy, mitä palveluita vastaajat ovat käyttäneet oman selviytymisensä tueksi.

KUVIO 1. Oman jaksamisen tueksi käytetyt palvelut.

6.7 Eron jälkeinen väkivalta

Suurimmalla osalla vastaajista parisuhde oli päättynyt ja väkivalta jatkunut erosta huolimatta. Vastaukset tukevat teoriasta noussutta tietoa siitä, että väkivalta jatkuu usein erosta huolimatta. Alla olevassa kuviossa on eriteltyinä väkivallan muodot, joita vastaajilla esiintyi eron jälkeen.

KUVIO 2. Vastaajien kokemat väkivallan muodot.

6.8 Käytetyt palvelut

Väkivaltakokemusten käsittelyyn vastaajat ovat hakeneet apua perheneuvolasta, aikuispsykiatrian poliklinikalta, yksityisestä terapiasta ja yksityiseltä lääkäriltä. Omaan jaksamiseen palveluita oli käytetty kaikista monipuolisimmin ja eniten. Huoltajuuteen ja lasten tapaamiseen apua on haettu perheneuvolasta, lastensuojelusta, perheasian neuvottelukeskuksesta ja yksityiseltä lääkäriltä. Oikeudellisiin asioihin lastensuojelusta, poliisista,

oikeusaputoimistosta ja yksityiseltä asianajajalta. Taloudellisiin asioihin apua on haettu aikuissosiaalityöstä, oikeusaputoimistosta ja kelasta.

Turvallisuuteen liittyviin asioihin lastensuojelusta, perheasian neuvottelukeskuksesta ja yksityiseltä lääkäriltä. Lasten hyvinvointiin haettiin apua neuvolasta, perheneuvolasta, lastensuojelusta, perheasian neuvottelukeskuksesta, sosiaalipäivystyksestä, oikeusaputoimistosta ja yksityiseltä asianajajalta. Eron jälkeiseen väkivaltaan apua on haettu perheneuvolasta, lastensuojelusta, perheasian neuvottelukeskuksesta, sosiaalipäivystyksestä ja yksityiseltä lääkäriltä. Käytännön järjestelyihin apua on haettu terveyskeskuslääkäriltä, perheneuvolasta, lastensuojelusta, perheasiain neuvottelukeskuksesta, työterveydestä ja oikeusaputoimistosta.

Vastaajia pyydettiin vastaamaan asteikolla 1-5 väittämiin, jotka koskivat avun hakemista ja saamista. Vastaajat ovat kokeneet saaneensa melko riittävästi (keskiarvo 3) tukea turvakotijakson jälkeen kuitenkin niin, että vastaukset jakautuivat laajasti asteikolle 1-5. Osa oli kokenut saaneensa tukea ja osa taas ei. Oikeanlaisen palvelun löytyminen on ollut melko helppoa. Vastukset jakautuivat myös tässä niin, että osa on kokenut palvelun löytymisen helpoksi ja osa taas on ollut eri mieltä ja kokenut oikeanlaisen palvelun löytymisen haasteellisena. Apua on saatu melko hyvin silloin kun sitä tarvitsee. Tässä vastusten jakautuminen oli edellisten vastausten kaltaista. Vastaajien mukaan väkivaltakokemuksia on ymmärretty siellä, mistä apua on haettu. Tässä vastaukset jakautuivat asteikolla melko samaa mieltä ja samaa miltä.

Vastaajilta kysyttiin pitäisikö avun olla samalla paikkakunnalla missä itse asuu. Vastausvaihtoehdot ovat tässä kysymyksessä, eri mieltä 1 ja samaa mieltä 5, ovat toisin päin kuin edellisissä väittämissä. Vastauksista nousee esille, että on tärkeää, että apu on samalla paikkakunnalla. Asiakasraadissa nousi taas esille, että vastaajat olisivat olleet valmiita hakemaan oikeanlaista apua esimerkiksi viereisestä kaupungista ja varsinkin lapset kokevat palveluissa käymisen omalla paikkakunnalla leimaavana.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tuen tarve on ilmeinen vielä turvakotijakson jälkeen eikä turvakotijakso katkaise väkivaltaa. Saatamme usein ajatella, että turvakotijakson jälkeen väkivalta loppuu, kun väkivallan tekijä ja väkivallan uhri muuttavat erilleen. Turvakotijaksot ovat usein kestoaltaan lyhyitä ja antavat vain kriisivaiheen tuen. Lähes kaikilla vastaajilla väkivalta oli jatkunut erosta huolimatta. Eron jälkeiseen väkivaltaan tulee kohdistaa erityistä huomiota, jotta siihen voidaan puuttua. On hyvä ymmärtää, että eron jälkeisen väkivallan muodot voivat olla erilaisia kuin suhteen aikana. Yksinjäämisen kokemus sekä ex-puolison taholta tuleva painostus ja uhkailu vaikeuttavat väkivallan uhrin toipumista ja pahimmillaan ajaa väkivallan uhrin palaamaan takaisin väkivaltaiseen suhteeseen.

Tuloksista nousee esiin lapsille saadun oikeanlaisen avun merkitys. Väkivallan uhrin autetuksi tulemisen kokemus syntyy sitä kautta, kun hän saa lapselleen avun. Avun hakemisen kokemukset olivat jääneet vastaajien mieleen hankalina ja byrokraattisina. Väkivaltaa perheessään todistaneille lapsille tarjottavien palveluiden löytyminen tulisi olla selkeämpää. GREVIO raportin (2019) mukaan Suomessa tulee lisätä lyhyt- ja pitkäkestoista tukea lapsille, jotka ovat todistaneet perheväkivaltaa. (GREVIO Report 2019, 7-8.) Väkivallan jatkuminen heikentää väkivallan uhrin voimavaroja ja estää näin toipumista vaikuttaen kykyyn toimia vanhempana vaikuttaen tätä kautta lasten hyvinvointiin. Tämä tulos on samassa linjassa Väänänen (2011, 110) kanssa. Tuki vanhemmuuteen, kasvatukseen ja vuorovaikutukseen koettiin tärkeäksi. Turvakotijakson jälkeen vastaajat keskittyivät etsimään ensisijaisesti oikeanlaista apua lapsilleen. Samanaikaisesti vastaajien tuli pohtia lasten turvallisuutta liittyen lasten ja väkivallan tekijän tapaamisiin. Tätä vastaajien toivetta liittyen vanhemmuuden ja vuorovaikutuksen tukemiseen tulee erityisesti kuulla. Huoli lapsista kuormittaa äitejä ja väkivaltaa käyttäneeseen puolisoon ei pysty tukeutumaan kasvatuksellisissa asioissa.

Tuloksista nousi esiin vaikeudet palveluiden löytymisessä ja saamisessa. Tämä herättää kysymyksen palveluiden tasalaatuisuudesta. Laine (2010, 15) toteaa turvakodin jälkeisissä avopalveluissa olevan paljon alueellisia eroja, joka ajaa turvakodista muuttavat henkilöt eriarvoiseen asemaan. Sosiaali- ja terveysministeriössä on huomioitu palveluiden epätasalaatuisuus ja se on asetettu yhdeksi kehittämistavoitteeksi. Monet väkivaltatyön

auttamispalvelut ovat järjestö- ja hankepohjaisia, joka herättää huolen palveluiden kestosta ja rahoituksen määrästä. (Mäkeläinen ym. 2012). Asiakkaiden pitkäkestoisen tuen turvaamiseksi palveluita tulisi järjestää myös kunnan toimesta. Väänänen (2011) mukaan kunnilla ei ole yleensä vakiintuneita toimintatapoja väkivallan uhrin auttamiseksi, joka tulee esiin myös tässä tutkimuksessa.

Opinnäytetyön teoreettisessa osiossa nousi esiin, ettei kukaan ota kokonaisvastuuta väkivallan uhrin tilanteesta ja henkilöitä pallorellaan palveluiden välillä. Väänänen (2011, 110). Opinnäytetyön tutkimustulokset tukivat teoriaa. Vastaajat toivat esille, että palvelua saadakseen palvelua on pitänyt osata vaatia. Tuloksista nousee esiin se, että väkivallan uhrin tarvitsevat tukea, ohjausta ja ammattilaista, joka ottaa vastuuta heidän kokonaistilanteestaan. Tämän valossa voi päätellä, että he, joilla voimavarat ovat vähissä on riski jäädä ilman tukea.

Eniten apua oli haettu lastensuojelusta, perheneuvolasta ja perheasian neuvottelukeskuksesta. Samankaltaisia tuloksia nousi Toimenpiteet lähisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille –tutkimuksessa. (Mäkeläinen ym. 2012, 13). Turvakodista tehdään aina lastensuojeluilmoitus ja lastensuojelun tarvetta arvioidaan. Usealla vastaajalla oli lastensuojelun perheytyö tukitoimena, jolloin lastensuojelun asiakkuus on alkanut. Perheneuvolasta on mahdollisuus saada pitkäaikaista apua ja tukea, jonka vuoksi ei ole yllättävää, että perheneuvolan osuus käytetyistä palveluista on suuri. Perheasian neuvottelukeskus on seurakunnan ylläpitämää, maksutonta palvelua parisuhteen kriiseihin.

Kiinnostavaa on, mitkä seikat vaikuttavat siihen, mistä palvelusta apua haetaan ja mitkä seikat vaikuttavat siihen, että avun saaminen on koettu osittain vaikeana. Kokemuksiin palvelun löytymisestä voi vaikuttaa turvakodissa asumisen kesto. Turvakodin henkilökunta on väkivaltatyön ammattilaisia ja tekevät palveluohjausta. Jos turvakotiasuminen jää muutamaan vuorokauteen, on riskinä se, että tiedot palveluista jäävät ohuiksi. Palvelukokemuksiin vaikuttavat palveluista annetut ristiriitaiset ohjeet ja palvelun tarjoajien väkivaltaproblematiikan osaaminen. Samalla on mielenkiintoista tutkia, mitä palveluita henkilöt eivät olleet käyttäneet. Näitä palveluita olivat rikosuhripäivystys ja yksityinen vartiointiyritys. Lasten ja nuorten psykiatrian poliklinikan palveluita ei ollut juurikaan käytetty.

Vastauksista nousi toive matalankynnyksen palvelusta, jossa tuki alkaisi heti turvakodista muuton jälkeen, ja jossa väkivaltatyön ammattilaiset ymmärtäisivät väkivallan uhrin kokonaistilannetta, tukien ja ohjaten pitkäkestoisesti. Matalankynnyksen erityspiirteitä ovat nopea palvelun piiriin pääsy. Samanlaisia tuloksia ovat saaneet muun muassa Mäkeläinen (2012, 42) ja Ewalds (2005, 20). Kyselyssä eikä ideointitilaisuudessa kysytty palveluiden odotusajoista, siitä, kuinka pitkän ajan päähän ensimmäinen aika kulloiseenkin palveluun saatiin. Tämä olisi ollut kiinnostava tieto. Laineen (2010, 15) mukaan perheneuvolassa tarjotaan terapiapalveluita, joita turvakodista ei ole mahdollista saada. Laine nostaa kuitenkin esiin palveluun liittyvät pitkät odotusajat. Tämän vuoksi turvakodista kotiutuvien henkilöiden avunsaanti on turvattava järjestämällä oikea-aikainen, matalankynnyksen apua. Tätä palvelua voisi kutsua myös odotusajan palveluksi, joka ehkäisisi yksinäisyyden tunnetta.

Tutkimustuloksista nousi esiin tarve eropalveluista väkivaltaisesta suhteesta eroaville. Vastaajat olivat hakeneet apua kaupungin tarjoamista eropalveluista, eroryhmistä, mutta eivät kokeneet palveluita oikeanlaisiksi heidän tilanteeseensa. Vertaistuki koettiin tarpeelliseksi. Vertaistuen merkitys on noussut esiin monissa lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä tutkimuksissa. Laine (2010,14) tuo esille vertaistuen merkitystä osana väkivallan uhrin selviytymistä.

Vastuksista nousi esille puutteita väkivaltatyön dynamiikan ymmärtämisestä. Vastuksista nousi esiin esimerkki, jossa yhteisellä perhetapaamisella väkivallantekijä hiljentää läsnäolollaan muut perheenjäsenet, eikä oikeista asioista päästä koskaan puhumaan. Ammattilaisten tulee olla hyvin valppaina sen asian suhteen, ettei väkivallantekijä pääse käyttämään valtaa myös palveluissa, joiden tarkoitus olisi tukea väkivallan uhrien toipumista. Tiedon lisääminen ja säännölliset koulutukset liittyen lähisuhdeväkivaltaan ilmiönä ovat edelleen tärkeitä sosiaali-, terveys- ja koulutoimen sisällä. Tällä tavoin voidaan tunnistaa, ennaltaehkäistä ja puuttua lähisuhdeväkivaltaan tehokkaasti. Myös GREVIO näkee Suomessa tarpeen kouluttaa ammattilaisia laajalti eri sosiaali-, terveys-, koulutoimen aloilla, jotta kaikkiin väkivallan muotoihin osataan reagoida riittävästi. (Valtioneuvosto 2019.)

Vastaajien oma reagointi alkoi vasta kokonaistilanteen rauhoituttua. Tämä auttamisen polku on hyvä ymmärtää. Omaan toipumiseen pystyy keskittymään vasta kun arki on alkanut tasaantumaan, käytännön järjestelyt on saatu hoidettua ja lapsille on saatu tukea.

Vastauksista nousi esille toive yhteydenotosta ja siitä, että joku soittaisi perään ja kysyisi kuulumisia ja vointia turvakotijakson jälkeen. Aineistonkeruuvaiheessa pohdin oikeanlaista tapaa ottaa yhteyttä tutkittaviin ja päädyin tekstiviestiin. Tämän tuloksen valossa kuitenkin soittaminen olisi ollut hyvä ja sopiva tapa ottaa yhteyttä.

Vastaajat olivat tukeutuneet ystäviin ja sukulaisiin kriisin keskellä. Tukiverkoston merkitys toipumisen kannalta on merkittävä. Voidaan todeta, että ammattiapu yhdistettynä läheisten tukeen auttaa väkivallan uhrin selviytymistä. Tämä tulos on samassa linjassa Kari & Atle Dyreglovin (2008) tutkimustuloksien kanssa, joista nousi esiin toive nähdä ammattiapu ja läheisten tuki toisiaan täydentävinä. (Hedrenius & Johansson 2016, 50.) Väkivalta rikkoo usein uhrin ihmissuhteet, joten on hienoa huomata, että vastaajilta on löytynyt tukiverkostoja. Kuitenkin vastauksista nousi myös esille se, ettei kaikkia asioita haluta jakaa läheisten kanssa ja aina suku ei ole lähellä.

8 POHDINTA

Turvakodista muuttava henkilö tarvitsee pitkäkestoista tukea, joka alkaa välittömästi turvakodilta muuttamisen jälkeen. Tuki olisi parhaimmillaan yhdistelmä yksilö- ja vertais-tukea. Tukea tarjottaisiin kaikille perheenjäsenille, aikuisille ja lapsille. Tuki olisi rinnalla kulkevaa ohjausta ja neuvontaa. Tuen tarve suunniteltaisiin yksilöllisesti asiakkaan tarpeiden mukaan. Turvakodista kotiutuville tulisi rakentaa oma palvelupolku. Näitä palvelupolkuja voisi suunnitella niiden tahojen kanssa, joista vastausten mukaan apua on eniten haettu, perheneuvola, lastensuojelu ja perheasian neuvottelukeskusta. Tuen täytyy olla tiivistä, jotta turvallisuuden tunnetta saadaan lisättyä, kun perusturvallisuus on horjunut.

Turvakodin yhteyteen sijoitetut väkivaltatyöhön erikoituneet avopalvelut edistäisivät merkittävästi palveluketjun toimivuutta ja palveluiden tasalaatuisuutta. Avopalveluiden avulla olisi mahdollista vähentää asiakkaiden kuormitusta ja tehostaa toipumista. Tämä toisi myös taloudellista hyötyä turhien käyntien jäädessä pois henkilön etsiessä oikeanlaista palvelua kaikkien palveluntarjoajien keskellä. Avopalveluiden tavoitteena on toimia matalalla kynnyksellä ja tarjota tukea ilman pitkiä jonotusaikoja palveluihin.

Asiakkaat saivat pitkäkestoisen tuen palvelusta, joka jatkuisi suoraan turvakodilta muuton jälkeen. Avopalveluiden työmuotoihin voi kuulua jälkiseurantaa ja yhteydenotto jonkin ajan kuluttua työskentelyn päättymisen jälkeen. Tällainen jälkiseuranta onnistuu myös turvakodilta, mutta turvakotityö on kriisimuotoista ja jälkiseurantatyö olisi järkevää siirtää avopalveluyksikön alaisuuteen.

Asiakasraadin kautta kaksi asiakasraatiin osallistunutta henkilöä ilmaisivat kiinnostuksesta toimia kokemusasiantuntijoina turvakodilla. He olivat jo aikaisemmin etsineet tietoa kokemusasiantuntijana toimimisesta. Turvakodin esimies jatkaa tätä työskentelyä heidän kanssaan. Tästä voi tulla kokonaan uusi toimintamuoto turvakodin käytäntöihin ja rakenteisiin. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä osana väkivaltatyötä on alettu hyljälleen lisätä. (Mäkinen 2018, 76.) Tuloksista nousi esiin toive vertaistuesta. Vertaistuen järjestäminen turvakodin arjessa on kuitenkin haasteellista. Kokemusasiantuntijatyön käynnistyttyä turvakodilla, olisi mahdollista pohtia kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä eri toiminnoissa kuten vertaistukiryhmässä. Yhtenä kehittämisehdotuksena turvakodille olisi esitteen luominen, jossa palvelut olisivat kootusti sekä esitteessä olisi tietoa väkivallasta selviytymisestä. Turvakotijakson jäädessä lyhyeksi, muutaman vuorokauden mittaiseksi, voisi olla tärkeää antaa asiakkaan mukaan esite, jossa tiedot olisivat kootusti.

Opinnäytetyön tekeminen on mahdollistanut työni, osaamiseni ja uuden oppimisen kanalta arvokkaan syventymisen väkivaltatyöhön. Alan kirjallisuuteen, ajankohtaisiin hankkeisiin ja uusimpaan lainsäädäntöön perehtyminen on lisännyt valtavasti asiantuntijuutta väkivaltatyöhön. Työn ja arjen viedessä mukanaan, ei ole aina ollut aikaa perehtyä uusimpiin tutkimuksiin. Olen oppinut paljon ja iloinnut monista oivalluksista matkalla. Opinnäytetyön tekeminen yksin on ollut ajoittain raskasta ja olisin kaivannut toista silmäparia lukemaan tekstiä ja pohtimaan asioita. Työn jännittävin ja antoisin osuus oli aineistonkeruu ja -analysointi. Asiakasraadin ja kyselyn sulkeutumisen jälkeen uppouduin aineiston analysointiin innokkaasti. Niissä hetkissä koin opinnäytetyön tekemisen hyvin merkityksellisenä. Oli ilahduttavaa huomata, miten samankaltaisia tutkimustuloksia sain samasta aihepiiristä tehtyjen tutkimusten kanssa. Nämä huomiot kannustivat työn tekemisessä ja loi uskoa siihen, että työ ja analyysi kulkee oikeaan suuntaan. Jo tämän kahden vuoden aikana lähisuhdeväkivaltatyössä on tapahtunut muutoksia, uusia palveluita on kehitetty ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön ja väkivallan uhrien auttamiseen on panostettu. On

mielenkiintoista seurata, minkälaisia parannuksia väkivallan uhreille tarjottaviin palveluihin tulee lähivuosien aikana.

LÄHTEET

- Anttila, L. (2019). *Väkivallan raskas varjo. Äitien kertomuksia väkivaltaisesta parisuh-
teesta ja irrottautumisen hetkistä*. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu – tutkielma.
Saatavilla [https://jyx.jyu.fi/bitstream/han-
dle/123456789/63628/URN:NBN:fi:jyu-201904262289.pdf?sequence=1](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/63628/URN:NBN:fi:jyu-201904262289.pdf?sequence=1)
- Debonnaire, T & Mullender, A. (2000). *Child protection and domestic violence. Practiti-
oner's guide*. Birmingham: Venture press.
- Edilex. (2014). HE 155/2014. Saatavilla <https://www.edilex.fi/he/20140155>
- Ensi- ja turvakotien liitto. (2006). *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä*.
Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Ensi- ja turvakotien liitto. (2019). *Turvakodit ja väkivallan ehkäisy*. Saatavilla [https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/turvakodit-muu-vaki-
valtatyo/#avopalvelut](https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/turvakodit-muu-vaki-
valtatyo/#avopalvelut)
- Eskola, J & Vastamäki, J. (2001). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*.
- Eskonen, I. (2005). *Perheväkivalta lasten kertomana. Mitä ja miten lapset kertovat tera-
peuttisissa ryhmissä perheväkivallasta?* Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatie-
teellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Saatavilla
[https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67528/951-44-6432-X.pdf?se-
quence=1](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67528/951-44-6432-X.pdf?se-
quence=1)
- Finlex. (2014). *Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuotta-
jalle*. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141354>
- Finlex. (2014). *Sosiaalihuoltolaki*. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Greio Report. (2019). *Evaluation report on Finland*. Saatavilla 22.10.2019
<https://rm.coe.int/greio-report-on-finland/168097129d>
- Hedrenius, S. & Johansson, S. (2016). *Kriisituki. Ensiapua onnettomuuksien, katastrofien
ja järkyttävien tapahtumien käsittelyyn*. Tallinna: Printon.
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, M., Kuronen, R., Rajala, R. (2016). *Lasten kodin ulkopuo-
lulle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen
(2014–2015) päätulokset*. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy Tam-
pere, 2016. Saatavilla

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Heiskanen, M. & Piispa, M. (2002). *Väkivallan kustannukset kunnassa. Viranomaisten arviointiin perustuva tapaustutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen kustannuksista Hämeenlinnassa vuonna 2001*. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksi 2002:6. Helsinki: Valopaino Oy Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70107/raportti2002.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ihmisoikeudet. (2019). *Istanbulin sopimus*. Saatavilla <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeussopimukset/alueelliset-ihmisoikeusjarjestelmat/eurooppa-ja-ihmisoikeudet/euroopan-neuvosto/istanbulin-sopimus/>
- Jyväskylän yliopisto. (2015). Saatavilla <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Kaitue, S, Noponen, T & Släen, A. (2007). *Yleistä, muttei yksityistä – oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen*. Helsinki: Edita prima Oy.
- Keskinen, S. (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat: sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67492/951-44-6281-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kotanen, R. (2013). *Näkymättömästä näkökulmaksi. Parisuhdeväkivallan uhrit ja oikeudellisen sääntelyn muutos Suomessa*. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38662/kotanen_vaitoskirja.pdf?sequence=1
- KvantiMOTV. (2010). *Kyselylomakkeen laatiminen*. Saatavilla <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>
- Laine, T. (2010). *Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut. Selvityshenkilöraportti*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:1. Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71819/URN%3aNBN%3afi-fe201504224160.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mehtola, S. (2013). Teoksessa *Vertaisryhmä - väkivaltaa kokeneiden naisten osallisuuden ja voimaantumisen tukeminen*. Ojuri, A. (toim.) Ensi- ja turvakotien liitto.

- Mäkeläinen, T., Husso, M., Mäntysaari, M., Notko, M., Virkki, T. (2012). *Toimenpiteet lähisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:11. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Mäkinen, T. (2018). *Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa*. Saatavilla file:///C:/Users/Sanna%20Lindqvist/Desktop/Oppariin%20liittyvät%20väitöskirjat/kokemusasiantuntijat%20väkivaltatyö%202018.pdf
- Niemi-Kiesiläinen, J. (2004). *Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta*. Juva: Bookwell Oy.
- Notko, M. (2011). *Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa*. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Saatavilla <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25769/9789513941789.pdf>
- Oikarinen, M. (2008). *Pelon ja toivon keinulaudalla. Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kerrotut kokemukset väkivallasta, selviytymisestä, avun hakemisesta ja saamisesta sekä identiteetin etsinnästä*. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro gradu -tutkielma. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/79862/gradu02866.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ojuri, A. (2001). *Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen*. Helsinki: Nykypaino Oy.
- Ojuri, A. (2004). *Väkivalta naisen elämän varjona – tutkimus perheväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Paavilainen, E & Pösö, T. (2003). *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. Porvoo: Bookwell Oy.
- Piispa, M. & Heiskanen, M. (2000). *Väkivallan hinta. Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa*. Tilastokeskus ja Tasa-arvoasiainneuvottelukunta. Helsinki 2000.
- Piispa, M. (2011). Teoksessa *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Hannus, R., Mehtola, S, Natunen, L, Ojuri, A. (toim.) Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna 2011. Kariston Kirjapaino Oy.
- Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. (2006). *Naisiin kohdistunut väkivalta 2005*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225 Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI) Publication Series No. 51. Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152455/225_Piispa_Heiskanen_Kaariainen_Siren_2006.pdf?sequence=2k

- Pohjola, R. & Natunen, L. (2013). Teoksessa *Vertaisryhmä - väkivaltaa kokeneiden naisten osallisuuden ja voimaantumisen tukeminen*. (toim.) Ojuri, A. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Rikosuhripäivystys. (2018). *Kenelle palvelut on tarkoitettu?* Saatavilla <https://www.riku.fi/fi/palvelut/kenelle+palvelut+on+tarkoitettu/>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* (verkkopublication). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html.
- Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003-2012*. (2012). Sisäasiainministeriön julkaisu 35/2012. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90812/URN_ISBN_978-952-245-728-8.pdf?sequence=1
- Setlementtijulkaisu. (2006). *Väkivalta, trauma ja eheytyminen*. Setlementti Naapuri. Tampere: PK-paino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2008). *Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen*. Suomen kuntaliitto. Saatavilla http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74213/Julk_2008_9_perhevakivaltatyon_suosituks_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2017a). *Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Julkaisu 2017:16*. Saatavilla http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160401/16_2017_Istanbulin%20sopimuksen%20tps%202018-21_suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2017b). *Suomessa arvioidaan lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat kustannukset*. Saatavilla https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomessa-arvioidaan-lahisuhdevakivallasta-aiheutuvat-kustannukset
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2019). *Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäiseminen*. Saatavilla <https://stm.fi/lahisuhde-ja-perhevakivalta>
- Ewalds, H. (2005). *Kenelle lyönnit kuuluvat?* Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70762/Opp200507.pdf?sequence=2>
- Säävälä & Nyqvist. (2006). *Miestyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019a). *Laki ja asetukset*. Saatavilla <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/turvakotipalvelut/laki-ja-asetukset>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019b). *Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys Suomessa*. Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/sukupuolistunut-vakivalta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys-suomessa>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019c). *Lähisuhdeväkivallan ehkäisy*. Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivallan-ehkaisy>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019d). *Lähisuhdeväkivalta*. Saatavilla https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi
- Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset*. (2019). Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138009/URN_ISBN_978-952-343-335-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vartiainen, P (2009). *Kansalaiset terveydenhuollon uudistajina*. Teoksessa: Paras mahdollinen julkishallinto, artikkelikokoelma 11–31. Toim. Jarmo Vakkuri. Tallinna: Raamatutrkikoda.
- WHO:n raportti. *Väkivalta ja terveys maailmassa*. (2005). Krug, Etienne G., Dahlberg, Linda L., Mercy, James A., Zwi, Anthony B. & Lozano, Rafael. Saatavilla https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf
- Väänänen, K. (2011). Teoksessa: *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Hannus, R, Mehtola, S, Natunen, L, Ojuri A. (toim.) Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna 2011. Kariston Kirjapaino Oy.

LIITE 2. Tutkittavien informoiminen

Hyvä tutkimukseen osallistuva!

Olen Sanna Lindqvist ja opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden ylempää AMK-tutkintoa. Teen opinnäytetyötä yhteistyössä xxx turvakodin kanssa. Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten on haettu xxx kaupungilta. Opinnäytetyötäni varten kerään aineistoa kahdella tavalla; sähköisellä webropol-kyselylomakkeella sekä asiakasraadissa. Asiakasraadissa voi kertoa kiinnostuksestaan toimia kokemusasiantuntijana. Turvakodin esimies vastaa kokemusasiantuntijoiden kanssa työskentelystä.

Tulen turvaamaan koko opinnäytetyön ajan vastaajien anonymiteetin ja huolehdin lopullisessa raportissa, ettei vastaajat ole tunnistettavissa raportissa. Käytän raportoinnissa sitaatteja, joissa huolehdin, ettei kukaan ole tunnistettavissa. Opinnäytetyöstä tullaan poistamaan kaupungin nimi anonymiteetin säilyttämiseksi. Asiakasraadista nousseen aineiston kirjaan fläppitaululle. Fläppitaululta siirrän aineiston tietokoneelle analysointia varten. Opinnäytetyön valmistuttua tulen hävittämään asiakasraadissa kirjaamani muistiinpanot ja tutkittavien yhteystiedot, jotka olen saanut turvakodilta.

12.9.2019

Sanna Lindqvist

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden YAMK-tutkinto

Aikuispsykiatrian poliklinikka	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Perheasiain neuvottelukeskus	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Rikosuhripäivystys	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Poliisi	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Sosiaalipäivystys	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Päihdekliniikka	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Yksityinen terapia	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Yksityinen lääkäri	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Työterveys	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Oikeusaputoimisto	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Yksityinen asianajaja	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Marak (väkivallan uusiutumisen riskiä arvioiva moniammatillinen työryhmä)	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Yksityinen vartiointiyritys	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Kela	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e
Läheiset, ystävät	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e

6. Merkitse minkälaisista turvakodin jälkeisistä työmuodoista olisit kiinnostunut/ kokenut hyödyllisinä?

	1 ei lainkaan hyödyllinen	2	3 melko hyödyllinen	4	5 erittäin hyödyllinen
Vertaisryhmät aikuisille (mahdollisuus keskustella muiden saman kokeneiden kanssa)	e	e	e	e	e
Vertaisryhmät lapsille	e	e	e	e	e
Yksilötapaamiset, joissa mahdollisuus saada ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisuus keskustella väkivaltakokemuksista ja saada tukea selviytymiseen	e	e	e	e	e
Nettiryhvät, joissa jakaa kokemuksia anonyymisti	e	e	e	e	e
Säännölliset puhelut työntekijän kanssa	e	e	e	e	e
Asiointiapu (työntekijä mukana Kelassa, sosiaalitoimessa yms.)	e	e	e	e	e
Toiminnalliset ryhmät aikuisille (rentoutumista, mukavaa tekemistä)	e	e	e	e	e
Toiminnalliset ryhmät lapsille (mukavaa tekemistä)	e	e	e	e	e
Muu, mikä? <input type="text"/>	e	e	e	e	e

7. Turvakodin jälkeisen työskentelyn teemat voivat olla seuraavanlaisia, merkitse ne, jotka kokisit itse hyödyllisiksi

	1 ei lainkaan hyödyllinen	2	3 melko hyödyllinen	4	5 erittäin hyödyllinen
Väkivallan jatkuminen eron jälkeen (esim. vainoa, lasten kautta tapahtuvaa kiusantekoa/häirintää)	e	e	e	e	e
Oma turvallisuus	e	e	e	e	e
Lasten turvallisuus	e	e	e	e	e
Oma jaksaminen	e	e	e	e	e
Lasten hyvinvointi	e	e	e	e	e
Vanhemmuus	e	e	e	e	e
Tunteet (esim.helppotus, pelko, viha, suru, häpeä,yksinäisyys)	e	e	e	e	e
Oikeudelliset asiat	e	e	e	e	e
Taloudelliset asiat	e	e	e	e	e

Huoltajuuteen liittyvät asiat	☐	☐	☐	☐	☐
Asumiseen ja muuttoon liittyvät asiat	☐	☐	☐	☐	☐
Käytännön apu	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kuinka kauan olisit toivonut saavasi tukea turvakotijakson jälkeen?

- 1-3 viikkoa
 1kk-6kk
 Yi puoli vuotta
 En lainkaan

9. Sain riittävästi apua turvakotijakson jälkeen selviytymisen tueksi

Eri mieltä 1 2 3 4 5 Samaa mieltä

10. Oikeanlaisen avun/palvelun löytyminen turvakotijakson jälkeen oli helppoa

Eri mieltä 1 2 3 4 5 Samaa mieltä

11. Sain apua silloin kun sitä tarvitsin

Eri mieltä 1 2 3 4 5 Samaa mieltä

12. Väkivaltakokemuksiani ymmärrettiin siellä, mistä hain apua

Eri mieltä 1 2 3 4 5 Samaa mieltä

13. Avun on mielestäni tärkeää olla samalla paikkakunnalla missä itse asun

Samaa mieltä 1 2 3 4 5 Eri mieltä

14. Onko se parisuhde päättynyt, jossa koit väkivaltaa ja jonka vuoksi hakeuduit turvakotiin?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa/prosessi meneillään

15. Jatkuiko väkivalta vielä eron jälkeen? (Eron jälkeinen väkivalta voi olla vainoa, kiusantekoa, lasten kautta tapahtuvaa uhkailua/kiristystä)

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

16. Merkitse minkälaisia väkivallan muotoja esiintyi eron jälkeen

- Uhkailua
 Vainoa
 Lasten kautta tapahtuvaa uhkailua, kiristystä tai kiusaa
 Jouduin pelkäämään uutta väkivaltilannetta
 Ex-puoliso vaikeutti asioista sopimista ja rikkoi sopimuksia
 Ex-puoliso yritti vieraannuttaa/vieraannutti lapsia minusta
 Väkivalta ei jatkunut missään muodossa eron jälkeen
 Muulla tavalla, miten?

17. Miten itse lähtisit auttamaan väkivaltaa kokenutta henkilöä hänen selviytymisessään? Mikä on tärkeintä? Keneltä ja milloin tuki tulisi saada? Miksi?

18. Mitä olisi tärkeää huomioida suunniteltaessa palveluita väkivallasta selviytymiseksi ja uuden elämän aloittamiseksi?

19. Jäikö jotain tärkeää kysymättä? Muuta mitä jäit miettimään?